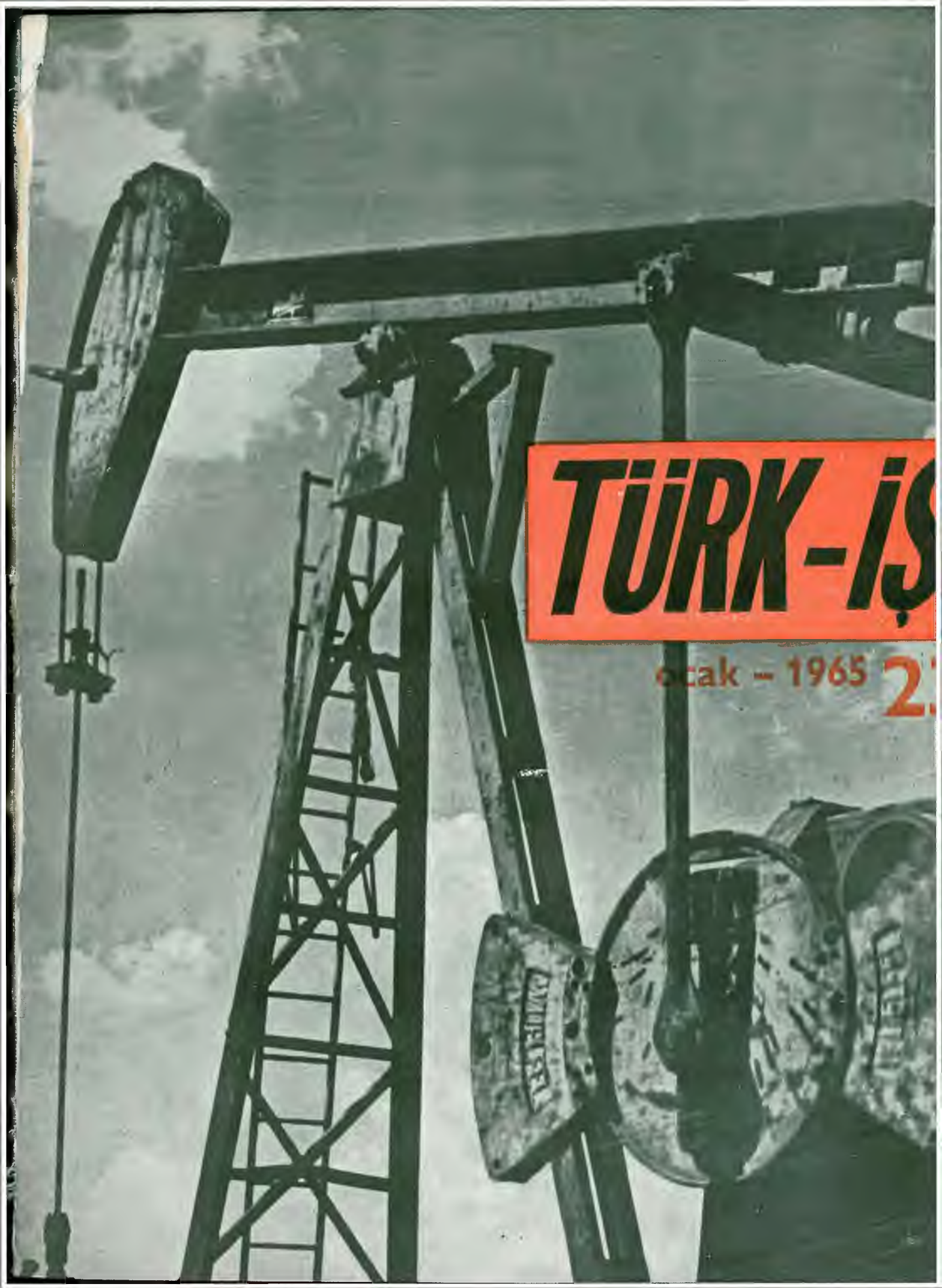

TÜRK-İŞ

ocak – 1965 2

TÜRK-İŞ
TÜRKİYE İŞÇİ SENDİKALARI KONFEDERASYONU

TÜRKİYE İŞÇİ SENDİKALARI
KONFEDERASYONU

AYLIK DERGİ

OCAK

1 9 6 5

YIL : 2
SAYI : 23

Fiatı : 250 Krş.
1 Yıllık 25.00 TL.

TÜRK - İŞ ADINA IMTIYAZ SAHİBİ
Seyfi DEMİRSOY

Genel Yayın Müdürü
Oktay POYRAZ

Yazı İşleri Müdürü
Özer ESMER

İDARE ve YAZIŞMA ADRESİ
İşçi Sigortaları Hanı
Atatürk Bulvarı Kat 1/2
YENİŞEHİR — ANKARA

Telefon:
12 66 18 — 12 37 67

TÜRK - İŞ DERGİSİ BASIN AHLAK YASASINA
UYMAYI KABUL ETMİŞTİR.

DİZİLDİĞİ VE BASILDIĞI YER
Sevk
MATBAASI - ANKARA — 1965

BU SAYIMIZDA

Fikir Cüceleri — Seyfi DEMİRSOY

Gerçeklerin Dili — Halil TUNÇ

Kesilen Dal — Ecvet GÜRESİN

Ekonomik ve Mali Yönleriyle Sosyal Güvenlik — III — Okan AKTAN

İş Değerlendirmesi ve İşçiler — Malik TUNADOR

Nasıl Soyuluyoruz? — Petrol!

Dış Ticaretin Devletleştirilmesi

Kanat Çırpması

Genel Kurul Tutanakları

O l a y l a r :

Dördüncü Çalışma Meclisi

H a b e r l e r

fikir cüceleri

Seyfi DEMİRSOY

Her olayda ve anında, teşkilâtımız, sahibi kim olursa olsun, reaksiyon gösterilmesini ister Kendisine, önderlerine yöneltilen haksız, insafsız ve gerçeklerden uzak tenkit, tariz ile sindirme oklarına karşı hassastır. Vurdum duymazlık, teşkilâtın affedemiyeceği noksanlıktır.

Bazen, şahsına önem kazandırırım diye sükût geçmek istedin mi, arka arkaya telefonlar yağar ve "ağzının payını ne zaman vereceksin?" sorusunu sorar sendikacılar, işçiler.

Zeynel Gündoğdu'nun, Bütçe Komisyonu'nda şahsım hakkında yaptığı konuşma dolayısı ile de beni rahat bırakmadılar.

Gündoğdu, "Sosyalist memleketlerde milletvekillerine tenkitkâr mektuplar gönderilir mi? Gönderenin, sabun imlâtına ham madde olacağını Seyfi Demirsoy bilmez mi?" diyor.

Şimdi gel de, Erzincan'lıların çok kullandığı "Ört ki ölem.." sözünü kullanma. Gel de katıla katıla gülme.

Tenkidin, hür sendika hareketinin, insan haklarının, komünist, faşist ve benzeri dikta reimlerinde olamıyacağını, sendikacılar, sizden daha iyi bilir Gündoğdu. Bunun için de demokrasiye sıkı sıkıya bağlıyız. Reimimizi koruyacağımıza dair andımız var.

Demokrasinin olduğu yerlerde, sosyalizmin de varolduğu ülkelerde pekâlâ tenkit müessesesi vardır. Kimse de sabunun ham maddesi olmamıştır. Gündoğdu'ya soralım bakalım : Örnek verebilir misin, İskandinav memleketlerinde bir millevtekilini tenkit etti diye sabun sanayiine ham madde olmuş sendikacıyı?

Fakat, biz demokrasilerde, sıfırdan başlayıp, milyoner olmuş kişileri rahatça gösterebiliriz. Olur ya.. Zekidir, çalışkandır, tutumludur. Çalıştırdığı insanın hakkını yemez, paranın üstüne düğüm atar. Kim ne der?

Yalnız, insanın cebine, başkalarının elini sokturanlara çok şey söylenir. Hatta, bir daha milletvekili olmamaları için de çalışılır. İşte, önümüzdeki seçimlerde, Gündoğdu'nun, Sosyal Sigortalarda, ve betahsis eczahaneler konusunda yaptığı konuşmayı, Erzincan'lı işçilere göndereceğiz.

Apdestinde şüpheli değilse, mektubumuz kendini niye ırgalar? Bu böyle..

Memleketimizde kolay kahraman yetiştiririz. Biri üst perdeden, büyük büyük lâflar etmiye görsün. O, artık, bir çoklarımızın gözünde büyür, veya büyütürüz.

Kahraman diye gıyabında hüküm verdiğiniz insanın aslında fikir cücesi olduğunu konuşunca, yakından tanıyınca anlamış olursunuz, ama iş işten geçer. Ucuzcumuz, atı alıp Üsküdar'ı çoktan geçmiştir. Artık ikbal kapıları ardına kadar açıktır kendine. Hem de öğrencileri tarafından madara edilmesine rağmen.

İşte, dün Genel Sekreter arkadaşıma her ziyaretinde alkış tutan bir ucuzcu, "İthalât, ihracatın devletleştirilmesine taraftarım." cümlesi üzerine "Türk - İş'te çatlak ses..." diye fetva verir.

Yalnız bu ucuzcu mu? Daha başkaları da var sahnede. Fikir mi? Hayır.. Korkutmak isterler. "Anayasa'ya aykırı"; "suçlu ortada", "kökü dışarıda", "sakim düşünce" gibi lâflar. Gelin, fikir tartışması yapalım, bu fikir toplum yararına mı değil mi, demezler. "Komünist cereyanları bunlar.." derler ve futbol terimi olan solaçıklıktan bahsederler. Çocuklara, yaramazlık yapmayıp uslu oturmaları için "polis geliyor.." yahut, "polise veririm.." sözlerine benzer bir korku dağıtımı.

Bu lâf ebelerine söyliyeceklerim var. Türk - İş, başkanından, en ufak işçisine kadar bir bütündür. İcra Heyeti, ekip hizmeti ifâ eder. Kara kediler, ayak oyunları ile girip, ekibi bölemezler. Bu hoyrat ve bayat taktik, çok denenmiştir.

Sendikaları ve onları yönetenleri tanımıyanlara acımak lâzım. Komünizmin baş düşmanının sendikalar olduğunu bile bilmezler. Sendikaları güçsüz hale getirmek hedef, arzu ve taktikleri komünistlerden geliyor. Komünizmin hüküm sürdüğü ülkelerde işçinin iş emniyeti, söz hakkı, ücret garantisi, millî gelirden pay alma çabalarının olmıyacağını her sendikacı bilir.

Bizi geçmişte de suçlarken tahakkümü elinden bırakmak istemiyen küçük bir grubu, Sayın Ordinaryüs Profesör Fahrettin Kerim Gökay, "Sendikalarımız, içtimaî düzenin, demokrasinin temelidir.." diyerek susturmuştu.

Çamur tutmaz bünyemiz anladınız mı? Dilinizi ısırarak oturun oturduğunuz yerde. Bataklık bülbülleri...

DÖRDÜNCÜ ÇALIŞMA MECLİSİ

Dördüncü Çalışma Meclisi, 25-27 Ocak 1965 tarihleri arasında yapıldı. 274 Sayılı Sendikalar ve 275 Sayılı Toplu Sözleşme, Grev ve Lokavt Kanunu ile ilgili değişiklik konusunda, Türk işçi işveren ve hükûmet temsilcilerinin görüşünü belirliyecek meclis, Türk İşçisi'nin, Anayasa teminatı altındaki haklarının korunması konusunda ne kadar kısmanç olduğunu göstermesi bakımından ilgi çekici oldu.

Toplantıdan birkaç gün önce Türk-İş Yönetim Kurulu, söz konusu kanularla ilgili görüşünü belirlemek amacıyla, iki gün süren bir toplantı yapmış ve tamamen gizli tutulan bu toplantı hakkında hiçbir açıklama yapılmamıştı. Burada alınan kararlar, Türk-İş'in Çalışma Meclisi'ndeki temsilcilerince savunulacak, uygulamada görülen bazı aksaklıkların düzeltilmesine çalışılacaktı.

AÇILIŞ

Açılış, sabah saat 10.30'da oldu. Başbakan İsmet İnönü'yü Çalışma Meclisi'ne getirmeğe giden Çalışma Bakanı Bülent Ecevit'in yerine başkanlık kürsüsünü işgal eden bakanlık müsteşarı Halit Ünal, toplantının biraz sonra açılacağını bildirdi. Gerçekten, biraz sonra salona, alkışlar arasında Başbakan İsmet İnönü ve Çalışma Bakanı Bülent Ecevit'in girdiği görüldü.

Ecevit, yerini aldıktan sonra Dördüncü Çalışma Meclisi'ni açtığını ve Atatürk ve Devrim şehitlerinin ruhlarına saygı duruşu yapılacağını bildirdi.

Daha sonra kürsüye davet edilen Başbakan İsmet İnönü, beklenen konuşmasını yaptı.

FIRSAT EŞİTLİĞİ

İnönü, konuşmasının hemen başında, «Emkleriyle iktisadî gelişmede hizmeti olanların, bu gelişmeden haklı ölçüde yararlanabilmeleri, bize göre, bir insanlık borcudur» derken, salonun sol yanındaki sandalyelerde oturan işçiler tarafından alkışlanıyor, biraz sonra söylediği şu sözler ise, işverenlerin hararetli alkışlarıyla karşılanıyordu: «Milletin mutluluğu, ekonomik gelişmesine bağlıdır. Bu ekonomik gelişmede, sermaye ve kudret sahibinin tam bir güvenlik duygusu ve kazanç hevesi içinde kabiliyetini ve vasıtalarını hakkı ile işletebilmesine imkân vermek lâzımdır. İşverene ve iş alanı açana her suretle itibarı borç sayarız.»

On beş dakika kadar devam eden konuşmasında, çalışma hayatının çeşitli yönlerini, değişik etkenler açısından karşılaştıran Başbakan, toplu sözleşme ve grev hakkının uygulanışı konusunda ileri sürülen endişelerin yersizliğini şöyle belirtiyordu :

«Aziz arkadaşlarım,

Toplu sözleşme, grev ve lokavt haklarını, biz, on-on iki yıl önceden beri milletimize söz vermiştik. Bu sözümüzü erken bulup, kaygı ile karşılıyanlar olduğu gibi, şüphe ve güvensizlikle karşılıyanlar da olmuştu.

Zaman, sözümüzden şüphe edenleri de sözümüzden kaygılananları da haksız çıkardı.»

Bu arada, Başbakanın, Türk İşçisi veya Türk İşvereni şeklinde tekil ifade kullanmaktan özellikle kaçındığı görüldü. Örneğin, «Şu bir buçuk yılda, Türk Milleti, çalışma hayatındaki yeni demokratik düzene alışmada. gösterdiği sür'at ve başarıyla, demokrasiye liyakatinin yeni bir delilini vermiştir.» diyor, grev ve lokavt haklarının işçi veya işverene değil, «millete» söz verilmiş haklar olduğunu belirtmek için özel bir dikkat kullanıyordu.

TOPRAK REFORMU

Başbakan, konuşmasının sonunda yer verdiği «toprak reformu» konusundaki sözlerle, en candan alkışı topladı. Bu konuşmadaki sözleri şöyleydi:

«Sevgili arkadaşlarım,

Çalışma hayatımızda verim ve huzur sağlayıcı bu tedbirlerle, sosyal adaletin ancak bir kısım yurt-

Dördüncü Çalışma Meclisi Delegesi (Soldan Sağa: İşveren, Hükümet, İşçi) önemli kararlar vermek için toplandılar.

taşlarımız için gerçekleştirilebileceğini gözden uzak tutmamalıyız.

İhtiyaçları öncelik taşıyan geniş kütle, yüzyıllar boyunca, savaşta ve barışta ağır fedakârlıklara sessizce katlanmış ve henüz büyük çoğunluğuyla, çağdaş uygarlığın nimetlerinden yararlanma imkânını bulamamış Türk Köylüsü'dür.

Şimdi, devlet olarak, vatandaşlar olarak, hepimizin başta gelen bir ödevi, Türk Köylüsü'nü bir an önce lâyık olduğu yaşama düzeyine, çalışma gücünü tam değerlendirme imkânına, mutluluk ve esenliğe, sosyal adalet ve güvenliğe kavuşturmaktır.

Bu ödevi yerine getirmenin başlıca vasıtalarından biri olarak, toprak ve tarım reformunu görüyoruz. Çalışma hayatımızda, sosyal adalet ve güvenliği gerçekleştirici reformlar nasıl başarıldıysa, başarılmaktaysa, toprak reformunu da, kısa zamanda, ayni başarı ile gerçekleştirmeğe çalışacağız.

Toprak reformu, yüzyıllardır çile çekmiş aziz Türk köylüsüne asgarî borcumuzdur. Hazırlıklarının kısa zamanda tamamlanacağını umduğumuz Tarım İş Kanunu ile birlikte, toprak reformu, sanayide olduğu kadar tarımda da sosyal adalet ve güvenliğe dayanan demokratik bir çalışma düzeni kurulmasını mümkün kılacaktır.»

ECEVİT KONUŞUYOR

Daha sonra, sıra ile Çalışma Bakanı Bülent Ecevit, Türk-İş Başkanı Seyfi Demirsoy ve Türkiye İşverenler Konfederasyonu Başkanı Şahap Kocatopçu birer konuşma yaptılar.

Uzun süren konuşmasının başında, üç yıl önce yapılan Üçüncü Çalışma Meclisi'nin çalışmalarını özetliyen ve o toplantıda görüşülen maddelerin çoğunun bugün gerçekleşmiş olduğunu hatırlatan Ecevit, o günden bu yana gerçekleştirilemiyen tek konunun «İşsizlik Sigortası» olduğunu ifade ederek, bu konuda şunları söyledi :

«Üçüncü Çalışma Meclisi'nce ele alınıp ta, bugüne kadar gerçekleştirilemiyen tek sorun, İşsizlik Sigortası'dır. Esasen, bu sorunun kolay çözümlenemiyeceğini Çalışma Meclisi de açıkca belirtmiş ve rapordaki ifadeyle, (Faydaları çok mahdut olan böyle bir sigorta yerine tam çalıştırmanın sağlanması ön plâna alınmalıdır) tavsiyesinde bulunulmuştu.

Ona rağmen, Bakanlığımız, bu konu üzerine de ciddiyetle eğilmiştir. İş ve İşçi Bulma Kurumu'nca bir ön tasarı hazırlanmış, fakat Çalışma Bakanlığı, Üçüncü Çalışma Meclisi'nin haklı görüşlerini de dikkate alarak, işsizlik sigortasını tam çalıştırma amacı ile bir arada gerçekleştirmeyi öngören, ihtiyaç ve imkânlarımıza daha uygun bir tasarı için bazı ilkeler tesbit etmiş, çalışmaların bu yönde yürütülmesini istemiştir. Bu konuda çalışmalar devam etmektedir.»

DEMOKRASİ VE İŞÇİ HAKLARI

Ecevit, daha sonra, toplu sözleşme, grev, lokavt düzenini çökertmek için yapılan karanlık faaliyetlerden söz açıyor ve şöyle diyordu:

«Bugün, Türkiye'de, birbirlerinin karşısında hasım cepheler olarak yer alan zıt kutupların mensupları, bir tek amaçta birleşmektedirler. O da, toplu sözleşme, grev, lokavt, düzenini gözden düşürmek ve çökertmektir.

Geride bıraktığımız şu 17 ayda, iki kutbun da mensupları, bu ortaklaşa amaçlarına ulaşabilmek için, bu düzeni gözden düşürebilmek, çökertebilmek için ellerinden geleni yapmışlardır.

Fakat, ellerinden fazla birşey gelmemiştir.

Düzgün işleyen gerçek demokrasi, kendi mantığı ve kendi doğal akışı içinde, bu çalışma düzenini koruyacaktır. Ve bu çalışma düzeninin kendisi, bu düzeni yıkmak istiyen kutupların başta gelen yıkıcısı olacaktır.»

Ve, genç Çalışma Bakanı, sosyal adalet düşmanlarının kulağına

Bülent Ecevit
İşsizlik Sigortası için teminat verdi.

küpe olacak sözlerle konuşmasına devam ediyordu :

«Demokrasinin güçlükleri karşısında, o güçlükleri yenmeğe çalışmak yerine, demokrasiden vazgeçmek, Türkiye için ne kadar yanlış olursa ve ne kadar imkânsızsa, bu demokratik çalışma düzeninin güçlükleri karşısında paniğe kapılıp, düzenden kurtulmak, gerilemeğe çalışmak ta o kadar yanlış ve o kadar imkânsızdır.

Kaldı ki, demokrasiden vazgeçmeksizin, bu çalışma düzeninden vazgeçilemez.

Bu çalışma düzeni, demokrasinin tabiî ve kaçınılmaz bir sonucudur ve demokrasinin vazgeçilmez bir tamamlayıcı unsurudur.

Daha da üstüne, bu çalışma düzeni, Anayasa'mızın gereğidir.»

SOMUN EKMEK VE İŞÇİ PAYI

Daha sonra söz alan Türk-İş Başkanı Seyfi Demirsoy ise, 27 Mayıs Devrimi'nin getirdiği, insan haklarının korunmasında kararlı olan Türk İşçisinin sermayenin karşısında olmadığını belirttikten sonra, şöyle dedi:

«Sermayenin ve emeğin meydana getirdiği kârdan, somundan ve ekmekten payımızı almak istiyoruz. İşçilerin insanca yaşama haklarının alınmasında kararlı ve ısrarlıyız.»

KOMİSYONLAR

Başkanlık makamını işgal eden Çalışma Bakanı Bülent Ecevit, gündemi açıkladı ve gündemdeki maddelerle ilgili olarak dört komisyonun kurulmasını teklif etti. Bu komisyonların şu şekilde kurulması yararlı olacaktı :

1 — 274 Sayılı Sendikalar Kanunu ile ilgili komisyon,

2 — 275 Sayılı Toplu Sözleşme, Grev ve Lokavt Kanunu ile ilgili komisyon,

3 — 274 ve 275 Sayılı kanunların dışında kalan çalışma mevzuatı ile ilgili konuları inceleyecek komisyon,

4 — Dilekler komisyonu.

İşçiler, komisyonların bu şekilde kurulmak istenişine prensip olarak itiraz ettiler. 274 ve 275 Sayılı kanunları inceleyecek olan komisyonlar, gereksiz zaman kaybına sebep olmadan, çalışma hayatıyla ilgili sorunların tümünü inceleyebilirdi.

İşverenler ise, Ecevit'in teklif ettiği gibi, dört komisyonun da kurulması gerektiğini ileri sürüyorlar ve başkanlık teklifinde ısrar ediyorlardı. Bu arada bir işveren delegesinin yaptığı 3 ve 4 numaralı komisyonların birleştirilmesi gerektiği yolundaki teklif kabul edildi. İşçiler bu komisyona katılmayı gereksiz saydıklarını bildirdiler ve sonuçta komisyon, biri işveren ve biri de hükûmet delegesi olmak üzere iki üyeden kuruldu.

Komisyonlar, Çalışma Meclisi'nin ikinci gününde çalışmalarını tamamlıyarak, birer rapor hazırladılar. Bu arada, 275 Sayılı Toplu Sözleşme, Grev ve Lokavt Kanunu'nun uygulanmasında görülen bazı aksaklıklarla ilgili çalışmalar yapmakla görevlendirilen komisyondaki olaylar, Dördüncü Çalışma Meclisi'nin basına en önemli ölçüde intikal eden aktüalitesini teşkil etti.

KISKANÇ İNSANLAR

Hükûmet delegeleri, bu komisyonda garip teklifler ileri sürdüler. Ulaştırma Bakanlığı temsilcisi, kara ve deniz taşıtmacılığı işkollarında grev hakkının sınırlanması gerektiğini, Bakanlar Kurulu'nun bu işkollarındaki grevleri zamanında durdurarak bu grevlerin millî güvenliğe aykırı olduğunu zaten belirtmiş olduğunu ileri sürdü.

Komisyonda buz gibi bir hava esti. İşveren delegeleri de cesaret almışlardı. Bir banka temsilcisi, Türkiye'nin ekonomik hayatına önemli ölçüde etki edebilecek banka grevlerinin, bir tarım işvereniyse tarım işkolundaki grevlerin sınırlanması gerektiğini ileri sürmekten çekinmedi.

Bu anda gür bir ses duyuldu. Türk-İş'in genç genel sekreteri Halil Tunç, bembeyaz olmuş, elini masaya vurarak haykırıyordu: «Bana bakın bana...» Biraz önce bol keseden atılan istekler duyulmaz olmuş, odadaki sessizlik elle tutulacak kadar yoğunlaşmıştı. Artık, sadece Türk İşçisi'nin sesi duyuluyordu.

Tunç Türk İşçisi'nin haklı isyanını şöyle dile getiriyordu:

«Birgün bu memlekette sosyal adalet dengesi bozulacak olursa, işçilerin kaybedecek hiçbirşeyi yoktur... Bu durumda işverenler her şeylerini kaybedecektir.»

Ve, hükûmet delegelerine dönerek şunları ilâve ediyordu. «Ve, bunun tek sorumlusu siz olacaksınız...»

Ayni anda, komisyondaki 7 üye ayağa kalkarak odayı terke hazırlandılar. Diğer bazı delegelerin ısrarına rağmen terkettikler de.. 21 kişilik komisyon, çalışmalarına 14 kişilik bir çoğunluk ile devam edecekti.

GİZLİ TOPLANTI

Ayni gece, İşçi Sigortaları Kurumu'nun Çalışma Bakanına ayrı-

Çalışma Meclisi İşçi Delegeleri

Konfederasyon yöneticileri toplantıyı izliyor.

lan bir odasında bir araya gelen 11 bakan, gece geç vakitlere kadar devam eden çok önemli bir toplantı yaptılar. Toplantıda, bakanların teker teker tutumları hakkında bilgi almak olanağı bulunamadı. Ancak, Çalışma Meclisinin üçüncü günü, işveren ve hükûmet temsilcilerinin tutumu, Türk İşçisi'nin cesur ve kararlı davranışının galebe çaldığını gösteriyordu.

274 Sayılı kanunla ilgili raporun görüşülmesinden sonra ele alınan kinci komisyon raporunun malum maddesini İşveren Konfederasyonu Başkanı Şahap Kocatopçu ve Çalışma Bakanı Bülent Ecevit, tavzih ettiler ve bu yoldaki görüşlerin belirlenmiş bir hükûmet görüşü olmadığını, hükûmet delegelerinin münferit görüşlerinden ibaret olduğunu belirttiler.

Mesele «tatlıya bağlanmış», atılacak bir adımın ne kadar yanlış sonuçlar verebileceğini anlıyanlar, hatalı yoldan vaktinde dönmüşlerdi.

RAPORLAR

274 Sayılı Kanunla ilgili komisyonun hazırladığı rapordaki ilk madde Sendikalar Kanunu'nun 2 nci maddesinin birinci bendi hakkındaydı. Komisyon, maddenin şu şekilde değiştirilmesi gerektiğini ileri süren bir karar almıştı:

«Birinci fıkra kapsamına giren kimselerin T.C. Emekli Sandığı Kanunu'na bağlı olmaları ve Millî Savunma Bakanlığı ile Jandarma Genel Komutanlığı'na bağlı işyerlerinde çalışmaları, işçi sendikaları kurmalarına ve işçi sendikalarına üye olmalarına engel değildir.

Ancak, askerlik yükümünü yerine getirmekte olanlar, bu hükmün dışındadır.»

İşveren delegeleriyse, komisyonun kabul ettiği bu maddeye uzun bir muhalefet şerhi eklemişler ve ekli yazılı tekliflerini de, genel kurula gelmek üzere, komisyon raporuna aldırmışlardı.

Muhalefet şerhinin teklif haline gelmesinin usule aykırı olacağı yolundaki itirazlar, başkanlık divanını işgal eden Çalışma Bakanlığı Müsteşarı tarafından reddedildikten sonra, Türk-İş Genel Sekreteri Halil Tunç söz alarak, Türkiye'de çalışanların iki grupta taplandıklarını, kamu hizmeti görevlilerinin, ayrı ayrı gruplarda mütalea edilmelerinin, şimdiki durumda yanlış sonuçlar verebileceğini ifade etti. Devlet Personel Kanunu çıkıncaya kadar bu yoldaki ayrımların yanılmalara yol açacağını ileri sürerek, Millî Savunma Bakanlığı temsilcisine cevap verdi.

Tunç, bu konuda özetle şöyle dedi :

«Verilen muhalefet şerhinde aksaklığın giderilmek istenmesi gibi bir eda vardır. Anayasa'da çalışanlar iki grup altında toplanmışlardır. Bunlar, kamu hizmeti görevlileri ve işçi vasfı taşıyan hizmetlilerdir. Bu nun dışında yeni ayrımlar yapmak gayreti ile haklarımızı sınırlamaya kalkışmak, Anyasa'nın temel haklarına aykırı olacaktır.»

Türk-İş Genel Sekreteri, daha sonra Uzlaştırma Kurulu, Yargıtay tarafından verilen kararlar ve bir hukuk profesörünün bu yoldaki beyanını da genel kurula okuyarak istenilen değişikliğin gereksiz olduğunu ileri sürdü. Sonuç olarak yapılan oylamada, komisyonun kabul ettiği metnin olduğu gibi kabulü kararlaştırıldı.

Çekişmeli geçen ve tarafların iki saate yakın süre tartışmasına sebep olan bu maddede işverenlerin yenilgisi, havayı gevşetmişti. Komisyon raporunun 2, 3, 4, 5'inci maddeleri oybirliğiyle kabul edildi.

Bu arada, komisyonca, reddedilen bazı teklifler ve çoğu işverenler tarafından verilen muhalefet önergeleri de ayrı ayrı ele alındı. Bu arada Sendikalar Kanunu'nun 3 üncü maddesinin 2 inci bendi hakkında verilen bir muhalefet serhiyle de, işverenler «işveren vekilliği» kapsamının genişletilmesini istiyorlardı. Burada oynanmak istenen oyun, sendikanın işyrindeki gücünü azaltmak, ustabaşı, formen hatta kapıcı gibi personeli işveren vekilliği kapsamına alarak sendikaya karşı, işçiler arasında ikilikler taratabilmek isteğinden ibarettir.

Bu konuyu savunan, komisyonun işveren temsilcisi İlhan Lök, toplu pazarlıklarda işverenlerin genellikle yalnız kaldıklarını, işletmenin yönetimiyle ilgili bu kişilerin işveren vekili sıfatı taşımaları gerekçesiyle...» toplu sözleşme kapsamı dışın-

Halil Tunç ise, durumun tamamen aksi olduğunu, çok defa iki-üç işçi temsilcisinin karşısına, 6-7 avukat, hukuk müşaviri işveren pazarlıkçı ile çıkıldığını, bu bakımdan, yapılmak istenen şeyin, tamamen başka amaçla istendiğini söyledi, sonuçta, bu yoldaki muhalefet şerhi de teklif halinde oya kondu ve reddedildi.

İşverenlerce verilmiş olan bir diğer muhalefet şerhi de, Sendikalar Kanunu'nun 20'nci maddesinin 4'üncü bendinin (c) fıkrası hakkındaydı. İşverenler, bu hükme göre mahkûm edilen işverenin takdir cezası ödemesini kabul ediyorlar, fakat cezaya sebep teşkil eden işçinin çıkarılması işleminin geri alınmamasını istiyorlardı.

İşçi grubunun da bu yolda bir isteği vardı. Bu konudaki dâvalara, ceza mahkemelerinden önce İş Hukuku mahkemelerinde bakılması gerektiği Maden-İş Hukuk Müşaviri tarafından verilen bir önergeyle ileri sürüldü. Sonuçta, her iki önerge de reddedildi ve madde aynen kaldı.

Günün en aşırı dileği, gene işverenler tarafından 21 inci madde üzerinde yapıldı. İşverenler, «işyerlerinde, işçileri arasında farklılaşmaya sebep teşkil ettiği gerekçesiyle...» toplu sözleşme kapsamı dışın-

da kalan sendikasız işçilerin de, da yanışma aidat ödiyerek, sendika istesin, istemesin toplu sözleşme hak kında yararlanmaları gerektiğini ileri sürüyorlardı. Bunu uzun uzun savundular. Ancak, sendikaların örgüt lenmesine vurulmak istenen darbenin, Türk - İş Genel Sekreteri Halil Tunç ve Başkan Yardımcısı Hasan Özgüneş tarafından açığa vurulması, hükûmet temsilcilerini uyardı ve bir «baba dostu» edasıyla, tek sendikayı antidemokratik bulduklarını iddia eden işveren temsilcilerinin teklifine itibar edilmedi.

Ayni kanunun 22 inci maddesinin 2 nci bendi hakkında işverenler tarafından yapılan değişiklik teklifi de, gene reddedildi.

Bu arada, Yapı-İş Federasyonu Başkanı Tahir Öztürk tarafından, Sendikalar İşkolları Yönetmeliği'nin değiştirilmesiyle ilgili olarak başkanlığa verilen bir teklif te, temenni mahiyetinde addedilerek Ba kanlığa havale edildi.

Daha sonra, Çalışma Meclisi Başkanı Bülent Ecevit, Dilekler Ko misyonu'ndan gelen raporun, üzerinde daha fazla müzakereye girişmeksizin, doğrudan doğruya Çalışma Bakanlığı'na havale edilmesi yo lunda bir teklifte bulundu. Bu teklif, işçi ve işveren gruplarınca oybirliğiyle kabul edildi ve bu komisyon raporu, doğrudan doğruya bakanlığa havale edildi.

TOPLU SÖZLEŞME, GREV VE LOKAVT KANUNU

Öğleden sonra, genel kurulda hava elektrikliydi. Dün, işçi temsilcilerinin komisyonu terketmelerine sebep olan madde, genel kurula gelecekti. Ancak, 275 Sayılı kanunla ilgili komisyon raporunun görüşüle ceği sırada Türk-İş Başkanı Seyfi Demirsoy ve Türkiye İşveren Konfederasyonu Başkanı Şahap Kocatopçu, bir köşeye çekilerek uzun uzun görüşmeler ve sonuçta, grev hakkının hiç bir kesim kesimde de sınırlanmaması gerektiği yolundaki görüşte birleşmişlerdi.

Oturumun açılmasıyla birlikte söz alan Türk-İş Başkanı Seyfi Demirsoy, bu konuda işçi ve işveren konfederasyonları başkanları arasında anlaşmaya varıldığını bildirdi ve hükûmetin, bu yoldaki dilekerini geri almasını istedi. Çalışma Bakanı Bülent Ecevit, bunun üzeri ne, bakanlık temsilcileri tarafından yapılan tekliflerin, billûrlaşmış bir hükûmet görüşü olmadığını, yetkili bakanlık adamlarının kendi görüşlerinden ibaret olduğunu, hükûmetin, bu yoldaki tekliflerini geri aldığını bildirdi. Esasen bu teklifler hükûmeti ilzam etmiyordu...

Bu ifade, alkışlarla karşılandı ve raporda, işçi temsilcilerinin toplantıyı terketmeleriyle ilgili tutanağı da kapsıyan madde, kaleme alınmamış addedildi.

Bundan sonra, rapor üzerindeki görüşmelere geçildi ve söz 8 inci maddeye kadar olan maddelerin büyük kısmı oybirliği bir kısmı da çoğunlukla kabul edildi.

Sekizinci maddeden sonra, işçi temsilcilerinin ayrılmasından sonra, sadece işveren ve hükûmet temsilcilerinin teşkil ettiği 14 kişilik bir çoğunluk tarafından kabul edilen maddeler üzerinde söz alan Türk-İş Genel Sekreteri Halil Tunç, işçi temsilcilerinin hazır bulunmadığı bir komisyon tarafından kaleme alınan tekliflerin genel kurulda görüşülmesinin, gene üzücü tartışmalara sebep teşkil edebileceğini, bu bakımdan, bu maddelerin işveren - hükûmet dilekleri olarak, ayni konulardaki Türk-İş görüşlerinin de ayrıca Çalışma Bakanlığı verimesi ve bu maddeler üzerinde görüşme açılmaması gerektiğini ileri sürdü.

Bu konuda kısa bir görüşme yapar işveren temsilcileri de, aynı konuların dışına çıkmayacak Türk-İş görüşlerinin bakanlığa ayrıca intikalinde sakınca görmediklerini bildirdiler ve gündem, sözün tam anlamıyla tatlıya bağlanan görüşmelerle tamamlanmış oldu.

Çalışma Meclisinin kapanışı, Çalışma Bakanlığı adına Bülent Ecevit, Türk-İş Başkanı Seyfi Demirsoy ve Türkiye İşveren Konfederasyonu Başkanı Şahap Kocatopçu tarafından yapılan konuşmalarla kapandı.

Ecevit, bundan önce yapılan Çalışma Meclisinde yaptığı konuşmalardan okuduğu pasajları ile alkış topladı. Bakan, o günden bu yana geçen üç yıllık sürenin kendini hak lı çıkardığını ifade ederken haksız değildi.

Türk-İş Başkanı'nın daha çok işverenlere hitaben yaptığı konuşma ise, ibret vericiydi. Demirsoy, işverenleri sarı sendikaları korumak ve beslemekle suçluyor, şöyle diyor du:

«Bu sendikalar, birgün sizin ba şınıza belâ kesilecektir. Bugün üçbeş verirken, yarın kuvvetli sarı sendikalara istedikleri çok fazla şe yi ödemek mecburiyetinde kalacak, fakat onlardan isteseniz de kurtulamayacaksınız. Kurduğunuz sarı sendikalar, yarın sizi pişman ettirebilir. Bu yola sapmayın...»

Tecrübeli sendikacının bu uyar ması, işverenler tarafından en büyük ciddiyetle dinlenen konuşmalardan biri oldu.

Daha sonra, üç günlük yorgunluğu Ankara otellerinde dinlendirmeğe çalışacak yüzlerce kişi ayağa kalktı. İşçi, işveren, hükûmet temsilcileri birbirlerinin ellerini skyorlar, vedalaşıyorlardı. İşçi Sigortaları Kurumu Toplantı Salonu bir kez daha boşaldı, elektrikler söndü, daktilo makinaları tıkırdamağa başladı. Dördüncü Çalışma Meclisi bitmişti.

Komisyon çalışmalarına katılan delegeler, kanunların aksayan taraflarını dile getirdiler.

DIŞ TİCARETİN DEVLETLEŞTİRİLMESİ

Türk-İş Genel Sekreteri Halil Tunç'un ortaya attığı «dış ticaretin devletleştirilmesi» meselesi, bu hayatî konunun aydınlığa çıkması bakımından son derece yararlı oldu. İstanbul'da Berec grevinin devam ettiği günlerde, dış ticaretle ilgili bir konu açılması üzerine, bu yoldaki görüşünü ileri süren Tunç'u, Aydın Milletvekili Orhan Apaydın'ın ayni yoldaki beyanı izledi. Ne var ki, kabinede sessiz sedasız Devlet Bakanlığı da yapmış olan Trabzon CHP Milletvekili Ali Şakir Ağanoğlu, kendisine sataşılan Apaydın'a komisyonda söz hakkı verme diği gibi, dış ticaretin devletleştirilmesi konusundaki görüşünü de, «sakat, sakim zararlı» olarak niteliyor, iç tüzüğü, Anayasa'nın düşünme ve fikrini açıkça ifade edebilme ile ilgili hükmünü ihlâl bahasına, başkanlığını yaptığı Bütçe Komisyonu'nda skolastik düşüncenin şövalyece savunmasını yapmaktan çekinmiyordu. Bunu, vaktiyle ayni yolda demeç vermiş olduğunu unutan YTP Genel Başkanı Ekrem Alican'ın, Apaydın hakkında soruşturma açılacağını bidiren beyanı izledi. Apaydın, bu davranış üzerine, bu partiden istifada tereddüt etmedi.

Tunç'un konuşması tahminlerin de üstünde ilgi uyandırmış, tepki büyük olmuştu. Siyasal Bilgiler Fakültesi'nin, açık oturumlarda komünizmi tel'in etmesiyle ün yapan «ileri fikirli!...» AP yöneticisi profesöründen tutun da, iktisat bilimine vukufuyla tanınan Cumhurbaşkanımıza kadar herkes, bu fikrin çok ama çok zararlı olduğunu temcit pilâvı gibi tekrarladı, durdu.

Bu durumda bir basın toplantısı yaparak görüşünü tekrarlamak gereğini duyan Halil Tunç, fikrini savundu ve dış ticaretin devletleştirilmesinin Anayasa'nın lâfzına ve ruhuna uygun olduğunu, kamu yararına bir tasarruftan ibaret olan bu tedbir gerçekleştirilmediği takdirde, Türkiye'nin kalkınmasının olanaksız kalacağını ifade etti. Tunç, bu basın toplantısı ile, büyük bir İstanbul Gazetesi'ne verdiği özel demeçte, aksi görüşü savunan Başbakan İnönü'ye de cevap vermiş oluyordu. O İnönü ki, söz konusu demecinde, dış ticaret yoluyla döviz kaçırıldığını kabul ediyordu, bu davranışların önünün alınması yolunda en ufak çaba göstermeden nasıl oluyor da, polemiklere girişebiliyordu? Bunu izah edebilme yeteneğinden mahrumduk.

Devlet büyüklerinin de karıştığı polemiği, açık oturumlar izledi ve konu, aktüel önemini yitirmeden günümüze kadar geldi.

Konu üzerinde ileri sürülen iki tutumun hangisinin (Sayın Cumhurbaşkanımızın deyimiyle) ulusça var olmak veya yok olmak savaşına yararlı olacağı konusunda Türk İşçi Hareketi kararlıdır.

«Dış ticaret devletleştirilmelidir»

Türk İşçi Hareketi, bu yargıya varmıştır. Bu yargıyı savunacaktır. Herşeyden önce, bu konuda bir tartışmanın açılmasından büyük mutluluk duymaktadır.

Türk-İş'in bu yoldaki görüşünün nedenleri şöyle özetlenebilir:

1. DIŞ TİCARET, GENİŞ ÇAPTA DÖVİZ VE SERMAYE KAÇAKÇILIĞINA YOL AÇMAKTADIR.

İleri sürülen rakamlara itiraz olmuşsa da, hiç kimse, geniş çapta bir döviz ve sermaye kaçakçılığının mevcudiyetini inkâr etmemiştir. Söylenen, dış ticaret devletleştirilse de, kaçakçılığın tamamen önlenemeyeceğidir. Yurt dışındaki işçilerin ve yabancı turistlerin karaborsadan Türk parası sağlamaları yoluyla kaçakçılık beslenecektir. Öte yandan, kaçırılan dövizin bir kısmı, lüks ithalât şeklinde de olsa, yurda dönmektedir.

Bu iddialar, döviz ve sermaye kaçakçılığını önlemek amacıyla dış ticaretin devletleştirilmesi tezini fazla zayıflatmamaktadır. Zira, devletleştirmeyle kaçakçılık belki tamamen kalkmıyacak, ama hiç değilse, azalacaktır. Sonra, yurt dışındaki turistlerin dövizlerini yurda çekmek, turistlerin, dövizlerini Türkiye'de bozdurmalarını sağlamak amacıyla alınacak başka tedbirlerle de, kaçakçılığı besliyen kaynaklar, bir dereceye kadar kurtulabilir. Diğer taraftan, kaçırılan dövizin bir kısmının lüks ithalât yoluyla yurda dönmesi de, tasarrufları tüketime kaydıran bir cins sermaye israfı sayılabilir.

Acaba, herkesçe kabul edilen geniş çaptaki döviz ve sermaye kaçakçılığı, devletleştirmenin dışında başka tedbirlerle önlenebilir mi? Devletleştirmeye karşı olanlar, bu konuda tedbir göstermekten kaçınmışlardır. Bu kimseler, kaçakçılığın nedenleri üzerinde de durmamışlardır. Öyle görünür ki, kaçakçılığın belli başlı nedenleri, geniş çapta dış ticaret ve ödeme açığı dolayısı ile, Türk parasına karşı duyulan güvensizliğin yanısıra, siyasî bakımdan durumu emniyetli bulmıyan, bir kısım yatırımcı zihniyetten yoksun iş adamlarının, kendilerinin ve ailelerinin geleceğini dışarıda servet biriktirerek ve mülk edinerek, sağlama bağlama endişesi-

dir. Nitekim, Türk gazetelerine ilân lar veren yabancı bankalar ve emlâk firmaları, «Paranızın emniyetini bankamız sağlar.», «En değerli villaları biz sağlarız...» sloganlarıyla, bu memlekette kazanılan paralarla dışarıda yan gelip yatmak istiyenlerin emniyet hissine hitap etmektedirler. Profesör Besim Üstünel, bu bakımdan, her yıl 30 - 40 milyon dolar net sermaye kaybına uğradığımızı hesaplamaktadır.

Kalkınma yolundaki bütün az gelişmiş ülkelerde durum budur: Siyasî istikrarsızlığı, sosyal çalkan tıları, köklü reformları göze almadıkça önlemeğe imkân yoktur. Kök lü reform ihtimalleri ise, servet sahiplerinin çoğunu, dışarda emniyet aramıya sevketmektedir. Bu temel çelişmenin çözülmesi, yarım tedbir ler yerine, dış ticaretin devletleştirilmesi gibi köklü tedbirleri zorunlu kılmaktadır. Diğer taraftan, az gelişmiş bir ülke, kalkınma hızından büyük fedakârlıklar yapmadıkça, dolar ve mark'la boy ölçüşecek sağlamlıkta bir paraya sahip olamaz Kalkınma hızının geniş ölçüde yavaşlatılması gözönüne alınamayacağına göre, az gelişmiş ülke parasına olan güvensizlik sürüp gidecektir. Demek oluyor ki, döviz ve sermaye kaçakçılığının temel nedenlerini, uzunca bir süre, alışılmış tedbirlerle önlemiye imkân yoktur. Bu sebeple, kaçakçılığın belli başlı kanalı olan dış ticaretin devletleştirilmesi suretiyle, kaçakçılığın temel yolunu kapama ihtiyacı ortaya çıkmaktadır. Dış ticaretin devletleş tirilmesi, tek başına derde çare değilse bile, yine de etkili bir tedbirdir.

2. DIŞ TİCARETİN DEVLETLEŞTİRİLMESİ. TİCARET HADLERİNİ DÜZELTEBİLİR :

Türkiye gibi az gelişmiş ülkeler, muhtaç oldukları makina, teçhizat v.s. gibi malları, sattıkları tarım mallarına nazaran, gittikçe daha pahalı alma durumundadırlar. Başka bir deyişle, ticaret hadleri, az gelişmiş ülkelerin aleyhine işlemek tedir. Bu durum, ancak, ticaretin dünya çapında organizasyonuyla düzeltilebilir. Ama, Türkiye de, dev letleştirme yoluyla, özel ellerde donmuş ticarî münasebetlerini çeşitlendirerek ve büyük alıcı ve büyük satıcı durumunun sağladığı pa zarlık gücünden faydalanarak, ticaret hadlerini bir dereceye kadar iyileştirebilir. Nitekim, Halil Tunç'un, Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde yapılan «Dış Ticaretin Devletleştirilmesi» konulu seminerde verdiği rakamlar, eğer bir kaçakçılığın de-

KANAT ÇIRPMASI

İşçi Sigortaları Kurumu'nun genel kurullarından birinde konuşan işveren delegesi Haydar Ayral, bir deve hikâyesi anlatmış ve bu hikâye üzerine kıyametler kopmuştu.

Zamanın Çalışma Bakanı, "Siz kimsiniz? Size ne oluyor? Bakanlığın dediği olur.'" demişti. Sözlerinin sonunu iletmeden önce, yıllarca sendikacıların dilinde dolaşan bu hikâyeyi bir de biz anlatalım da, anılarda yeniden canlansın.

Deve, soğuğa, yağmura tutulur kırda. İleride gördüğü bir koyun ağlına koşar ve koyunlara sadece başını içeride tutmayı teklif eder. Koyunlar buna razı olurlar. Ikin başını ağıldan sokan deve, sıra ile boynunu ve nihayet bütün gövdesini ağıla yerleştirir. Rahatsız olan koyunlar, deveye çıkışırlar: "Biz sana sadece başını sokman için yer vermiştik. Niçin rahatsız ediyorsun?" derler.

Devenın cevabı şu olur : "Ben rahatım. Rahatsız olan ağıldan çıkar..."

Şimdi, bu hikâye neye yakıştırılmıştır, onu açıklayalım.

İşçi Sigortaları Kurumu'nun, Ankara'da kendi malı olan binasının yapımı bitmiştir. Çalışma Bakanlığı, ağırlık kullanarak bu binaya gelir, yerleşir.

İşçisi de, işvereni de beğenmezler Çalışma Bakanlığı'nın bu tutumunu, eleştirirler. Zamanın Çalışma Bakanı son sözü söyler kürsüden : "Biz oturacağız bu binada. Yetkilerinizin sınırını biliniz.'"

Ve... Şimdiyedek otururlar. Ne zaman çıkacakları da belli değildir. Zamanın Bakanı daha da ileri gider. Binaya uzun zaman İşçi Sigortaları Kurumu'nun tabelası bile astırılmaz.

Haydar Ayral'ın hikâyesi doğru çıkmıştır. Şimdi kurumun bazı servisleri tası tarağı toplamak üzeredir. 1 Milyon 400 bin lira ödenerek İskitler'de bir yer bile satın alınmıştır. Artık, Yenişehir - İskitler arası mekik dokunacak ve Çalışma Bakanlığı, bu binaya daha da yerleşmek istiyecek. Tutumları bunu gösteriyor.

Bu arada, Kurumdan maaşlarını ödettiğin 20 kadar memuru Çalışma Bakanlığı'nda çalıştır, şunu yap, bunu yap. Taşınılırsa bunlar yapılamayacak. Hiç avanta kaçırılır mı?

Hani kamu hizmeti "haspi" idi?

Kurumun parası çok. İşçiye gelince miskalle, ama iş bulmaya çuvalla. O da bir ayrı dert ya. Bakalım bu antidemokratik kanunu kim iptal edecek?

Yetmez mi gösterilen konukseverlik, hoşgörü? Bakanlık artık bu binadan gitmelidir. Sayın Bülent Ecevit, üç yıl önce bu konuda söz vermişti. Bültenimizi birlikte incelemiş, kâğıda yazılmayanları konuşmuştuk. Şöyle demiştiniz Sayın Ecevit : "Haklısınız.. Bütçe Meclise verildi. Gelecek bütçede görüşürüz..."

Üstelik gücümüze gidiyor Çalışma Bakanlığı'nın yamalı bohça gibi kurum binasında durması.

Bakanlık büyüyor, kurum genişliyor. Binadan kimin çıkması gerektiğini Sayın Ecevit söylesin. "Bakanlık..." diyeceğinden eminim.

Artık Çalışma Bakanlığı'nın "Allahaısmarladık..." demesinin sırası geldi. Sanayi Bakanlığı'nın, Enerji ve Tabiî Kaynaklar Bakanlığı'na yaptığı gibi.

lili sayılmazsa, devlet ihracat ve ithalâtının, ticaret hadlerini lehimize çevirdiğini gösteren rakamlardır. Tunç'a göre, gübre ithâlinin devlet eliyle yapılması, gübre satıcısı yabancı firmaların Türkiye'deki temsilcilerine verilen komisyon da dahil, ton başına 2 dolar ucuzluk sağlamıştır. 1964 Yılında, devletin tütün ihraç fiyatı 1 dolar 65 santim, özel sektörün ise, 1 dolar 30 santim dir. Ham çaput bezi ihracında Sümerbank'ın elde ettiği fiyat 12,75 santim, özel sektörün ise 11,81 san timdir.

Devletleştirme yoluyla ticaret hadlerimizin düzeltilebileceği görüşü, devletçilikten yana olmıyan bir iktisatçımız tarafından ortaya atılmıştır. Sayın Profesör Dr. Besim Üstünel'in bu görüşü, en ufak itiraz la karşılanmamıştır.

3. DIŞ TİCARETİN DEVLETLEŞTİRİLMESİ, KALKINMAYI HIZLANDIRABİLİR :

Sermaye kaçakçılığının azaltılması, yatırımların ve istihdamın artmasına imkân verecektir. Kaçakçılığın dışında, ithalât ve ihracat, çok kârlı alanlardır. Bu alanda sağ lanan yüksek kârlar, ithalâtçı ve ih racatçının yatırımcı olmaması dola yısı ile, lükse gitmektedir. Bu kazançlardan normal kâr bile alınamamaktadır. Devletleştirme yoluyla bu fonların yatırımlara yöneltilmesi sağlanabilir. Diğer taraftan, ithalâtçılar, menfaatleri icabı, memleketin sanayileşmesine karşı olan bir zümredir ve bu zümre, yerli imâlat başlayınca, ithâlatın durdurulması esası kabul edilmiş bulunmasına rağmen, meşru, gayrimeşru çeşitli yollardan sanayileşmemizi baltalayacak şekilde ithalât yapabil mektedir.

İthalâtın devletleştirilmesi, sanayileşmeye karşı, bir zümrenin im kânlarını ortadan kaldıracaktır. Esasen, ithalâtçı ve ihracatçının, mevcut dış ticaret sistemimizde bir bir fonksiyonu kalmamıştır. Nelerin, ne miktarda ithâl edileceği, bakanlıkça tespit olunmaktadır. Geti rilen mallar da, kolaylıkla satılabilmektedir. İthalâtçının fonksiyonu, kendine ayrılan kota çerçevesinde basit formaliteleri yerine getirmekten ibarettir.

İhracatçının durumu biraz fark lıysa da, sattığımız mallar, birkaç tarım ürününe inhisar etmektedir. İhracat ise, belli ülkelerde belli fir malara yapılmaktadır. İhracatçı, birçok halde, yabancı ithalâtçı firmanın komisyoncusu durumundadır. Bu alanda da bir ihracatçı fonksiyonundan konuşmak güçtür. Bugünkü haliyle, ticarî bilgi ve ehliyete pek ihtiyaç göstermiyen, fonksiyonunu yitirmiş, rizikosuz bir faaliyet alanının özel ellerde tutulması, yukarıda sayılan çeşitli mah zurlara lüzumsuz yere göz yumulması anlamına gelecektir.

4. DIŞ TİCARETİN DEVLETLEŞTİRİLMESİ, GELİR DAĞILIŞINI DÜZELTEBİLİR :

Dış ticaret, çok sayıdaki firmanın elinde, üretici ve tüketicinin sömürülmesi bahasına, büyük kârlar toplanmasına yol açmaktadır. Tütün, fındık v.s. üreticileri, çeşitli nedenlerle düşük fiyata yapılan veya yapılmış gösterilen ihracatın yükünü, mahsullerini düşük fiyata satmak zorunda bırakılarak taşımaktadırlar.

Nitekim, devlet, üreticinin gelirini korumak amacıyla, bu alanlarda mübayaa yapmakta ve ihracata gitmektedir.

Gelir dağılımını düzeltmek amacıyla devletleştirme görüşü, Profesör Üstünel tarafından ortaya atılmıştır. Üstünel, ihracatçı ve ithalâtçı gelirlerinin vergilenmesinde başarı sağlanamadığı takdirde, devletleştirmeye başvurulmasını ileri sürmüştür.

5. KALKINMAMIZ, DEVLETÇİ BİR POLİTİKAYLA MÜMKÜNDÜR. DIŞ TİCARETİN DEVLETLEŞTİRİLMESİYSE, DEVLETÇİ BİR POLİTİKANIN TEMEL ARAÇLARINDAN BİRİDİR :

Bu görüş, şimdiye kadar ileri sürülenlerden farklı plândadır ve ekonomi politikasında önemlice bir yön değişikliğini ifade etmektedir. Tamamen uygunsuz kalan bir karma ekonomi iddiasına rağmen, Türkiye'de uygulanan ekonomi politikası, dün olduğu gibi, bugün de özel teşebbüsçülüğü ön plânda tutmaktadır. Devletçi görüş ise, ağırlık merkezi özel teşebbüs olan bir ekonomi politikasının dün olduğu gibi bugün de kalkınmamızı gerçekleştiremiyeceğini ileri sürmektedir. Bu görüşe göre, sosyal adalet içinde hızlı kalkınma ve gerçek bir plânlama, ancak ağırlık merkezini devlet teşebbüsünün teşkil ettiği devletçi bir ekonomi politikasıyla mümkündür. Devletçi bir politikayı uygulayabilmenin önde gelen şartları ise dış ticaret ile bankacılığın derhal devletleştirilmesidir. Dış ticaretin devletleştirilmesi, ekonomik bağımsızlığın gerçekleştirilmesi, kalkınmaya karşı bir zümrenin ekonomik ve politik bakımdan etkisiz hale getirilmesi ve kalkınma plânının yatırımlara yön verecek güçlü bir araca kavuşturulması gibi çeşitli bakımlardan devletçi bir kalkınma politikasının ayrılmaz parçasıdır.

KARŞI TEZLER :

Dış ticaretin devletleştirilmesine karşı olan çevrelere gelince, bunlar hiçbir ciddî ekonomik görüş ileri sürmemişler, hukukî ve ideolijik iddialarla yetinmişlerdir.

Ne var ki, bu iddialar da gerçeklere uymamaktadır. Devletleştirmeye karşı olanların iddialarını şöyle sıralayaibliriz :

A — Dış ticaretin devletleştirilmesi Anayasa'ya aykırıdır :

Bu iddia, hukukçular tarafından kolayca çürütülmüştür. Anayasa, kamu yararıyla devletleştirmeyi tanımaktadır Ticaret serbestisi, kamu yararı gerekçesiyle her zaman sınırlandırılabilir.

B, Dış ticaretin devletleştirilmesi, karma ekonomiye zararlıdır :

Bu iddia da varit değildir. «Karma ekonomide dış ticaret özel ellerde olur...» şeklinde bir karma ekonomi kuralı yoktur. Dış ticaretin devletleştirilmesiyle, karma ekonomi ortadan kalkmaz. Profesör Üstünel'in dediği gibi, «Karma ekonomi, karmakarışık bir ekonomi de

mek değildir»

C. Dış ticaretin devletleştirilmesi, Ortak Pazar'a katılma politikamıza aykırıdır :

Ortak Pazar, uzun vâdeli bir meseledir. Önümüzde, 9-10 yıl süre bilecek bir hazırlık devresi vardır. Bu sebeple, iddia, gene Üstünel'in dediği gibi, «Geçici bir süre için devletleştirmenin faydalı olabileceği tezini açıkta bırakmaktadır.»

Ortak Pazar'a katılmamızın yararlı olup, olmıyacağı ise, ayrıca tartışılması gereken bir konudur.

D. Memur, ticareti beceremez :

Gerçekler, bu iddiayı tekzip etmektedir. Devlet, geniş çapta ithalat ve ihracat yapmaktadır ve bunu özel teşebbüsten iyi yapmaktadır. Devlet ihracatı daha uc zuve kalitelidir. İthalâttan daha zor bir iş sayılan ihracatta da Çukobirlik, Fiskobirlik, Tariş gibi kamu teşekkülleri, özel sektörden daha yüksek fiyatla daha kaliteli mal satmaktadırlar. Bu teşekküllerin mallarından, dış pazarlarda en ufak şikâyet yoktur. Özel ihracatçılar ise, devamlı şikâyet konusudur.

E. Dış ticaretin devletleştirilmesi, bürokrasiyi artıracaktır:

Tam aksine, bugünkü dış ticaret rejimi, tam bir bürokrasi örneğidir. Hâlen herşeyi devlet tanzim etmektedir. Özellikle gümrüklerden çok şikâyet vardır. İthâlatın devlet eliyle yapılmasıyla, ağır ve karışık gümrük kontrolleri, diğer bir sürü formalite gibi ortadan kalkacaktır.

İncik, boncuk alım satımının devletleştirilmesine gidilmediği takdirde de ithalât ve ihracat yapan kamu kuruluşlarının bürokrasiyle bozulması, kolaylıkla önlenebilir.

F. Dış ticaretin devletleştirilmesi, suiistimallere yol açacaktır :

İthalât ve ihracatın devlet kontrolünde olması dolayısı ile, suiistimal ihtimali bugün de geniş şekilde mevcuttur. Aksine, dış ticaretin devletleştirilmesiyle, ithalâtçı, ihracatçının «idarî müsaade» sağlamak amacıyla «memur elde etme» çabaları ortadan kalkacak, suiistimaller azalacaktır. Suiistimaller, daha çok dış firmalarla münasebetler de görülebilecektir. Sıkı bir denetim ve fiyat kontrolü mekanizması, suiistimalleri azaltabilir. Her halükârda, bugünkü büyük çapta döviz ve sermaye kaçakçılığıyla mukayese edilince, muhtemel suiistimaller önemsiz kalacaktır.

G. Sermaye, güvensizlikten kaçmaktadır :

Devletleştirmeye karşı, bazı özel teşebbüs temsilcileri, «Memlekette siyasî ve iktisadî istikrar yoktur. Rejime karşı güven tam olarak teessüs etmemiştir. Sermayenin bu durumda kaçması normaldir...» görüşünü ileri sürmüşlerdir. Bu, devletleştirme aleyhine değil, lehine bir iddiadır. Profesör Üstünel'in dediği gibi, bu argümana karşı, aksi tezi savunanlar, çıkıp diyebilirler ki, tek başına bu sebep bile, dış ticaretin derhal, hiç olmazsa bir süre için, -yani güven ve istikrar teessüs edinciye kadar - devletleştirilmesini zorunlu kılar.

SONUÇ :

Görüldüğü gibi, dış ticaretin devletleştirilmesine karşı ileri sürülen iddialar son derece zayıftır. Devletleştirme, tezleri ise güçlüdür. Esasen, olaylaların zoruyla, devlet itnalât ve ihracatı gitikçe genişlemektedir. Odalar Birliği uzmanlarından Mustafa Renksizbulut'un açıkladığına göre, ithalât ve ihracatın yarısı, devlet eliyle yapılmaktadır. Mademki olayların zoruyla devlet bu yola itilmektedir, o halde dış ticarette devletçiliği gelişi güzel ve anarşik şekilde yapmak yerine, rasyonelleştirmek gereklidir. Devlet ticaretini, her ihtiyaç duyan kurum değil, ihtisaslaşmış birkaç kurum yapmalı ve faaliyetlerini ihtiyaçlara göre genişletmelidirler.

Diğer taraftan, serbest dövizle ticaret yapılmıyan anlaşmalı ülkelerle olan ticaretimiz gittikçe gelişmektedir. Önümüzdeki yıllarda daha da genişliyecektir. Anlaşmalı ülkelerde ticaret ise, dünya fiatlarının üstünde mal alıp, satmak demektir. İhracatçı, yüksek fiyatla mal satacağı için, anlaşmalı ülkelerle ticareti tercih edebilir. Fakat, pahalı mal alma durumunda kalan ithalâtçı, anlaşmalı ülkelerden kaçar. Bu sebeple, sistem, özel ellerde tatminkâr işliyemez, çabucak tıkanır. Anlaşmalı ülkelerle ticaret, ancak ithalât ve ihracattaki fiyat farklarını telâfi edici müdahelelerde bulunan tek organ, tabiatıyla bir kamu kuruluşuyla olacaktır.

O halde, dış ticarette, (1) anlaşmalı ülkelerle tiareti devlet eliyle yürütmek, (2) kamu kuruluşlarının ihtiyacını devlet eliyle karşılamak, (3) ve yukarıda sayılan nedenlerle, hiç değilse önemli malların ithalâtın ve ihracatını devletleştirmek yararlı gözükmektedir.

Karakurt olayının tekrarına engel olunacak (Gazeteler)

NASIL SOYULUYORUZ ?

PETROL

Petrol Kanunu, bir kapitülasyon kanunudur. Bu kanunla, memleket, bilinmiyen akıbetlere sürüklenmiştir. Biz, bu memleketi sokakta bulmadık. Biz, bu memleketi bir avuç harabe halinde ele aldık. Yabancı ellere bırakmayacağız. Bu memlekette kapitülasyonların tekrar ortaya çıkmasına asla müsaade etmiyeceğiz ve bu uğurda sonuna kadar mücadele edeceğiz. Petrol ve Yabancı Sermaye Kanunları, memleketin canevine dokunmaktadır. İktidara gelirsek, düzelteceğiz. Bununla her zaman uğraşacağım. Bşrakmam yakalarını...

İ. İNÖNÜ — 1954

Bizim sarsılmaz siyasî kanaatimiz şudur: Devletin taahhütlerinde mutlaka sarsılmaz bir emniyet ve istikrar olmalıdır. Onun için, yabancı sermaye, Petrol Kanunu ve Yabancı Sermaye Kanunu içinde emniyetle işliyecek ve istifade olunacaktır. Bunlar emniyetle işleyince, herkes kendi payını alır. Bu meseleler, katı ideoloik kaidelerle halledilecek mevzular değildir...

İ. İNÖNÜ — 1965

İleri görüşlü devlet adamının 11 yıl önce gördüğü gerçek, bugün halk kitlelerine malolmuş yaygın bir akım halini almıştı. Ne var ki, bu görüşü savunan ilerici aydınlar, ayni görüşün 11 yıl önceki savunucusunu bu kez karşılarında göreceklerdi. Bu, Türk Ulusu'nun siyasal kaderiydi. Bu kaderi değiştirmek çabası, öz kaynaklarının yabancı ellerle, kökü dışarıda sermaye çevrelerinin yağmasına engel olma çabası, doğrudan doğruya halka düşüyordu.

Bu konudaki görevi seve seve yüklenen, bu akımın da öncülüğünü yapmayı severek kabullenen üniversite öğrencisi, bu ve benzeri konulardaki doğruları, zıt fikirlere inanan insanları karşılaştırarak, açık oturumlar vasıtasıyla açığa çıkarmak istiyordu.

Bu amaçla Orta-Doğu Teknik Üniversitesi'nde pılan açık oturum ilginç oldu. Türk-İş Araştırma Merkezi Müdürü Doğan Avcıoğlu'nun da katıldığı bu açık oturumu, bu sayımızda aynen yayımlamak la yetineceğiz.

Türk-İş Dergisi, önümüzdeki sayılarında, konuyu daha etraflıca işliyecek, Türk İşçi Hareketi'nın petrol ve yabancı sermaye konularındaki görüşünü devamlı olarak, Türk Kamuoyuna aksettirecektir.

AÇIK OTURUM

OTURUMA KATILANLAR: Profesör Dr. Muammer Aksoy, Türk-İş Araştırma Merkezi Müdürü Doğan Avcıoğlu, Balıkesir Milletvekili Ahmet Aydın Bolak, Ersan Şirketi Genel Müdürü, Petrol Mühendisi Abdurrahman Durukol, Yönetici: Dr, Yaşar Gürbüz.

Aydın BOLAK — Konu, Türkiye'nin petrol sorunu olarak vaz'edilmiş. Geniş bir konu. Meseleyi, Türkiye'nin petrol politikası ne olmalıdır şeklinde anlıyarak inceliyelim. Önce durumu tesbit gerekli. Türkiye bugün 3,5 milyon ton petrol istihlâk ediyor. Buna karşılık, Türkiye topraklarından çıkan petrol, 1964'te 823 bin ton. Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı, ihtiyacın beşte birini, yani 700 bin tonunu üretebiliyor. Batman Rafinerisi'nin kuruluş yeri dolayısı ile, ürettiği mal ancak devlet tedbirleriyle satılabiliyor. 1965'te istihlâk 4 milyon tona çıkacak. Bunun 750 bin tonunu Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı, 50 bin tonunu Mobil ve Shell, içeride karşılayacak. Yani, ihtiyacın ancak üçte biri. İthalât zorunlu. Kurulu rafinerilerin kapasitesi 4,2 milyon ton 1965'te rafine riler, ancak ihtiyaca yetecek. Petrol davamızın henüz başındayız. Gerek üretici, gerek arayıcı ve gerekse devlet munzam gayretler göstermek durumundadır.

Muammer AKSOY — Politikayı izah etmedi.

Doğan AVCIOĞLU — Talebe teşekkülünüz, petrolde özel teşebbüsçülüğü savunanlarla, petrol kaynaklarımızın işletilmesinde devletçiliğin şart olduğunu ileri sürenleri bir araya getirmekle çok faydalı bir iş yapmış. Mobil, Shell temsilcileri de çağırılmışlar, ama gelmemişler. Bununla beraber, Sayın Aydın Bolak, Mobil'e hukuken değilse de, fiilen tâbi bulunan bir şirketin önde gelen kişilerindendir. Yabancı şirketlerin görüşlerini bilir.

Arkadaşlarım, Atatürk devrinde, bugünkünden tamamen farklı bir petrol politikamız vardır. 1926 Tarihli bir kanunla, petrol arama ve işletme işleri tamamen devletin tekeline alınmıştı. Maden Tetkik Arama Enstitüsü 1935'te kuruldu. 1940'da Raman'da, daha sonra Garzan'da petrol bulduk. 1963 Yılı petrol üretimizin yüzde 80'inden fazlasını devletin bulduğu bu petrol sağlamaktadır. Petrol politikamızı 1954'te değiştirdik. Türk dostu ilân edilen Teksas petrolleriyle ilgili Mc. Ghee'nin telkinleriyle Max Ball adlı bir Amerika'lıya yeni bir petrol kanunu hazırlatıldı. Kanunun gerekçesi, «Biz bu işleri beceremeyiz. Ancak büyük yabancı şirketler bu işi becerir...» şeklindeydi. Sayın İnönü, bu kanun hakkında, «Petrol Kanunu, kapitülâsyon hükümlerine göre hazırlanmış, gönüllü bir kapitülâsyon lâyihası olarak teklif edilmiştir. Petrol ve Yabancı Sermaye Kanunu, memleketin canevine dokunmaktadır. İktidara gelirsek, düzelteceğiz, gelmezsek takip edeceğiz. Bununla her zaman uğraşacağım. Bırakmam yakalarını...» diyordu. Türk Hükûmetinin Amerikalı petrol müşaviri dahi, bu kapitülasyon kanunu karşısındaki şaşkınlığını saklamıyordu. Böylece Türk petrol kaynakları, yabancı şirketlere peşkeş çekildi.

Kanunu incelenmesine geçmeden önce, bu yabancı dev petrol şirketlerini bir - iki cümle ile tanımakta fayda vardır. Musaddık devrinde İran petrolü millîleştirildi. Musaddık, İngiliz'lere karşı Amerika'nın kendisini destekleyeceğini sanıyordu. Yanlış hesap... İngiliz - Amerikan petrol şirketleri anlaştılar. Musaddık, Amerikan Casusluk Teşkilâtı'ndan (CIA) bir generalin tertibiyle devrildi. Petrol Konsorsiyomu kuruldu Irak'ta General Kasım, petrol sahalarını millileştirmeye gitti, Kürt meselesi alevlendi. Orta Doğu'da Kürt meselesiyle petrol meselesi arasında dikkat çekici bir paralellik vardır. Memleketimizde de, Kıbrıs hareketine geçeceğimiz bir sırada, yabancı şirketlerden biri, bizi jet benzininden yoksun bıraktı.

Bu örneklerle belirtmek istediğim, arkalarında büyük devletler olan güçlü yabancı şirketlerle karşı karşıya bulunduğumuzu anlatmaktır. Yüzlerce şirket şeklinde de görünseler, aslında birkaç şirketten ibarettirler. Dünya petrolüne hâkim olan birkaç dev şirket, aralarında anlaşırlar, pazarları paylaşırlar, petrol fiyatlarını çok yüksek seviyede tutarlar. Petrol olan ülkelerde de, bakanlara, yüksek memurlara, avukatlara, milletvekillerine ve profesörlere kadar uzanan, kendilerine bağlı geniş bir menfaat şebekesi kurmağa çalışırlar. Şimdi.Petrol Kanunu'na gelelim : Kanunun ikinci maddesi, petrol işi, «özel teşebbüs eliyle ve yatırımlarla yürütülecektir» ifadesiyle, petrolde devletçiliği yasaklamakta ve büyük yabancı şirketlere buyurun demektedir. Devlet sermayesi, ancak özel bir şirket olarak petrol arama ve işletmesine katılabilir. Nitekim, devlet sermayesiyle kurulan T.P.A.O. bir anonim ortaklıktır ve kanun nazarında yabancı şirketlerle tamamen eşit durumdadır. Hatta tatbikatta eşit durumda da değildir. Petrol Kanunu ile kurulan ve petrol işlerini yürütmekle görevli Petrol Dairesi, acaip bir tutum içindedir. Bunun ıstırabını, Muammer Aksoy arkadaşım, yakından yaşamıştır. Yerli petrol üretimimizi korumak için ham petrol ithâlinin sınırlandırılması gibi masum bir tedbiri bile Petrol Dairesi'ne kabul ettirmek mümkün olmamıştır. O sıralarda konuştuğum Mobil'in önce gelen yetkililerinden biri, «Petrol Dairesi'nin bizi bu kadar tutmasından rahatsız olduk...» diyordu... Arama işleri de, ayrı bir yürekler acısı hikâyedir. Devlet Şirketi, Türk toprağında petrol ararken, yabancı şirketlerle ayni durumdadır. Millî güvenlik sebebiyle kapanan bölgelere giremez. Bir bölgede ancak sekiz arama ruhsatı alabilir. Halbuki yabancı şirketler, bir, sürü kukla yabancı şirket kurabilecekleri için, yüzlerce ruhsat alabilirler. İşin daha hazini, Siirt Bölgesi'nde, yani petrol bulduğumuz bölgede arama ruhsatları cömertçe yabancı şirketlere dağıtılmıştır. Bir petrol haritası olsa da, göstersem, son zamanlarda petrol bulunduğu Şelmo ve Silvanka, Raman ve Garzan'daki petrol sahalarımızın içine bıçak gibi saplanmış gölgelerdir. Bu, benim kolayca bulacağım petrolü, yabancı şirketlere peşkeş çekmekten başka nedir ki? Bundan başka, yabancı petrol şirketleri, M.T.A.'nın petrol arama işlerinde devlet parasıyla yetiştirilmiş ve petrol bulunması muhtemel yerleri bilen uzmanları, yüksek ücretle almakta kusur etmediler.

Bununla beraber, petrol bulunması muhtemel alanları kapatan yabancı şirketler, 1964 yılına kadar yerli petrolü işletmekle fazla ilgilenmediler. Söylen-

tileri biliyorsunuz. Petrol buldular da işletmiyorlar denmektedir. Söylentilerin doğruluğunu kestirmek çok güçtür. Yalnız, bilmek gerekir ki, Petrol Dairesi nin esaslı bir kontrol yapacak genişlikte ve güçte bir teknik personel kadrosu yoktur. Sonra bulunduğu açıklanan petrol ekseriya, Kâhta'da olduğu gibi geniş bir işletmeye imkân vermiyen mütevazi kaynaklardır. Yabancı şirketler, bu mütevazi petrol kaynaklarını işletmiye istekli değildirler. Halbuki devlet şirketi, yerli petrolün her damlasını bile işletme azmindedir. Diğer taraftan, yabancı şirketlerin başka ülkelerdeki petrol üretimi, çok büyük ölçüde artmıştır. Petrol Daire'miz ise, yabancı şirketler istedikleri kadar petrolü, hem de çok yüksek fiyatla ithâl edebilirler görüşünü benimsemiştir. Bu sebeple, yabancı şirketler, Türkiye'de petrol ihtiyacını pek duymamışlardır. Bildiğiniz gibi, petrolü, dünya fiyatlarının yüzde 35 üstünde, yabancı şirketlerin empoze ettiği bir fiyata almaktayız. Ataş Rafinerisi'nin ton ithal fiyatı, 17 ilâ 19 dolardır. Halbuki, dünyada 9 - 10 dolara petrol satılmaktadır. Bu yüzden, son 10 - 15 yılda 2 milyar liradan fazla açıktan döviz ödemişizdir. Böyle bir durumda, yabancı şirketlerin, yerli petrolü üretmekte fazla istekli görünmemelerini tabiî karşılamak gerekir. Ancak 1964'te, ham petrol ithâlinin daraltılmasından ve petrol ithâl fiyatının ucuzlatılmıya çalışılmasından sonra, yabancı şirketler, yerli petrol üretimiyle ilgilenmiye başlamışlardır. Yabancı şirketler, şimdi, 1965 yılında 750 bin ton petrol üreteceğiz demektedirler. Bu politika değişikliğinde, ithalâtın daraltılması kadar, halk efkârının petrol oyunları ile ilgilenmesinin de rolü büyüktür. Yabancı şirketler, uzun vadede çok aleyhlerine olacak şaibelerden temizlenmek ve memleket yararına başarılı çalışmaları hükûmetçe de anlaşılmıya başlayan T.P.A.O.'nin daha fazla güçlenmesini önlemek istemektedirler. Yalnız, ne var ki yerli petrolü bulup işletseler de bundan bir avantajımız yoktur. Son bir hesap, yabancı şirketlerin 1 milyon ton yerli ham petrol üretimi dolayısı ile yapacakları kâr transferinin takriben 26 milyon dolar civarında olacağını göstermektedir. Ayni miktar petrolü ithal edip, işlerse, bunun döviz maliyeti, 19 milyon dolardır. Yani ithalât daha avantajlıdır. Petrolümüzü kendimiz bulup işletmeliyiz.

Abdurrahman DURUKAN — 1954 Petrol Kanunu, büyük değişiklik getirdi. Titizlikle, hassasiyetle hazırlanan kanun, büyük bir ihtiyaca cevap vermiştir. Jeolojik durumun elverişli oluşu ve Türkiye'de politik istikrarın mevcudiyeti sayesinde (gülüşmeler) evet, ben öyle görüyorum, yabancı şirketler memleketimize büyük ilgi göstermişlerdir. Kanun, yerli yabancı, resmî ve özel şirketler arasında bir fark gözetmiyor. Bu iyi bir prensip Bu iyi prensibi gayet iyi uygulayan bir Petrol Dairesi var. İftiharla bunu ifade edebiliriz. Niye yabancı sermaye? Rizikolu iş, büyük sermaye istiyor. Sermayeyi kısa zamanda geri almak uygun değil.

Muammer AKSOY — Yeraltı servetimizi biz mi işleteceğiz, yabancılar mı? Dava o kadar açık ve o kadar haklı ki, bunu anlamak için Teknik Üniversite mezunu olmak gerekmiyor. Aklı selim sahibi olmak, yurt sorunlarının önemini benliğinde duymak yeter Petrol, bize döviz tasarrufu sağlayacak.

Petrol, Siirt bölgesinde bulunmuş. M.T.A. bulmuş. Sadece arama ve çıkartma için döviz harcayacağız. Dışarıya en az döviz çıkartacak yolu bulmalıyız. Hesaplar, petrolü kendimiz bulup işletirsek, en az dövizi harcayacağımızı göstermektedir.

1954'te Petrol Kanunu'yla hata yapılmış. İsmet İnönü belirtmiştir CHP Programı da, petrolün devlet eliyle işletilmesini öngörür, ancak özel sektörle ortaklığa cevaz verir. Kanun hatalıdır, bir de tatbikat hatası vardır. Petrol Dairesi ve eski Sanayi Bakanı Çelikbaş, kanunu, yerli petrol üretimini baltalayacak bir anlayışla uygulamak istemişlerdir. Serbest rekabet denişlerdir. 52 Kilo tüy sikleti ağır siklet karşısına eşit şekilde çıkarmak, serbest rekabet midir? Hükûmet, ithalât serbestisinde ısrar etmiştir. Ancak, Danıştay'ın ittifakla aldığı iftihar edilecek bir kararla durum önlenebilmiştir.

Aydın BOLAK — Türkiye'de iki kamp, petrol rekabetindedir. Dış politikada da iki kamp çarpışmaktadır. İki kampın rekabet alanı haline gelmemelidir. Sayın Avcıoğlunun yazarlığını yaptığı Yön Dergisi, petrolün millîleştirilmesini istiyor. Kamp değiştirilemez. Millîleştirme, hatalı bir siyasettir.

T.P.A.O. ile Petrol Ofisi, birbirlerini tahrip etmektedirler Caltex'in Acem menşeli petrolünü satıyorlar. T.P.A.O. (İpraş) ta Caltex ile ortak. Yeni yatırımlar bahasına da olsa, Türk petrolü satmalıdırlar.

Doğan AVCIOĞLU — Memleketimizde yaygın ve kolay bir moda var. Rakamları, vesikaları koyuyorsunuz ortaya. Cevap veremeyince, efendim, bu nereye götürür diyorlar. Kamp değiştiremeyiz diyorlar. Petrolümüzü bir kampa peşkeş çekmişiz. Şimdi sorarım arkadaşlar, kendi öz petrolümüzü millete maletmek, onu öteki kampa satmak mıdır? (Asla, asla... sesleri) Aydın Bolak, T.P.A.O., Petrol Ofisi tahrip etmektedir diyor. Petrol Ofis'in tahrip edildiği doğrudur. Ama onu paylaşmak için rekabet eden Mobil'dir. Petrol Ofis, gittikçe pazar kaybetmektedir. Petrol Ofisi, 1955'te Türk piyasasının yüzde 45'ine sahipti. Bu pay, 1959'da yüzde 33'e ve nihayet yüzde 22'ye düşmüştür. Wordon ismindeki Amerika'lı uzman, durumu şöyle anlatıyor : «Can çekişen bir Petrol Ofis, rekabet karşısında piyasa durumunu devamlı olarak kaybetmektedir. Piyasanın yüzde 70'ini elinde bulunduran şirketler, Petrol Ofis zararına piyasa durumlarını geliştirmek için bütün maharetlerini kullanmaktadırlar.»

Serbest rekabeti, dev yabancı şirketlerin devlet şirketini ezmesi şeklinde anlayan bir Mobil yetkilisi,

bana aynen şunları söylemiştir: «Petrol Ofisin satışlarının azaldığı doğrudur. Fakat Ofis zarar eden bir müessese. Piyasa kaybetmesinde bir mahzur yok. Satış artarsa zararı da artar. Petrol Ofis piyasadan çekilse de birşey olmaz. Yerini kâr eden diğer şirketler alır.

İşin daha garibi, kamu teşekküllerinin birçoğu da, petrol ihtiyacını Petrol Ofis'ten karşılamıyor. Bir Petrol Ofis Kanunu tasarısı hazırlanmış. Tasarı, devletin devlet şirketinden, yani kendisinden alışveriş etmesini öngörüyor. Bundan tabiî ne olabilir? Ama, Mobil geniş bir kampanyaya girişiyor. Anayasa'ya aykırıdır. Anayasa'nın tanıdığı ticaret serbestisini ortadan kaldırır diyorlar. Aydın Bolak'ın şirketinin petrolünü New-York'taki Mobil'den alma durumunda bulunması Anayasa'ya uygundur, devletin kendinden petrol alması, Anayasaya aykırıdır. Tasarı meclise verileli 15 ay geçti. Hâlâ görüşülmedi. Bu kanun neden çıkmaz? Aydın Bolak bizleri aydınlatsın.

Şimdi de, bir iki kelimeyle, petrol konusunda alınması gerekli tedbirleri belirtmek isterim. Bu alanda gerçek tedbir, Atatürk politikasına dönüştür. Petrol arama, işletme ve ticareti devletleştirilmelidir. Komplekslerden kurtulup kendimize güvenmeliyiz. Her türlü imkândan yoksun bulunduğumuz bir devirde petrol bulduk ve işlettik. Bugün güçlü dev şirketlerimiz var. Meselâ petrol aramasında, T.P.A.O. bütün yabancı şirketlerden fazla aramayı tek başına yapmış. Petrolümüzü tek başına bulup işletecek ve satacak her türlü imkâna sahip. Millîleştirme, ancak petrol satacak bir durumda olsaydı, tehlikeli olabilirdi Zira, dış pazarlar yabancı şirketlerin elindedir, bize mal sattırmazlardı. Ama bizim petrol davamız, görünür bir gelecekte iç ihtiyacı karşılamaktan ibarettir. Bu sebeple, millîleştirmede en ufak bir mahzur yoktur. Sadece fayda vardır. Ne var ki, hükûmetlerimizin böyle cesaretli bir karar alabileceklerini sanmıyorum. Bunu yapabilmek için, bize yardım veren ülkelerin yardım kesme tehditleri karşısında gerilemiyecek güç ve cesarette olmalıyız. Ama, petroldeki aşırı sömürmeyi önlemek için yine de bir takım tedbirler alınabilir. Herşeyden önce T.P.A.O.'mn önüne dikilmiş arama ve işletme engelleri yıkılmalıdır. Petrol Dairesi ıslâh edilmelidir -Yabancı şirketlerin bundan sonra arama ruhsatları sınırlandırılmalıdır. 1961'den beri Venezuela bile yabancı şirketlere petrol arama ruhtası vermemektedir. İran dahi, istediği sahayı aramaya açıyor, istemediğini açmıyor. İtalyan ENİ gibi devlete ait şirketlerin, devlet şirketi oldukları için Türkiye'ye gelmesini yasaklayan Petrol Kanunu'nun 15'inci maddesi değiştirilmelidir. İran, ENİ'nin yabancı özel şirketlere karşı giriştiği rekabetten yararlanmıştır. Yabancı şirketlerin bulacakları petrolden alacağımız hisse artırılmalıdır. Kanuna göre, petrol hissemiz yüzde 12,5'ten ibarettir. Buna Kurumlar Vergisi eklemek lâzımdır. Petrol Kanunu, alabileceğimiz azamî hisseyi yüzde 50 ile sınırlamıştır. Halen yüzde 50'nin çok altındayız. Halbuki, İran, ENİ ile yaptığı anlaşmada yüzde 75 hisse prensibini kabul ettirmiştir. Sonra yabancı şirketler, millî şirketle ortaklık kurmaya zorlanmalı ve Türk personel yetiştirme mecburiyeti konulmalıdır. İran ve Cezayir'in petrol politikasında bu hususa büyük önem verilmekte ve bu ülkeler, yabancı şirketleri bu yoldan kontrol altında tutmaktadırlar.

Ham petrol ithâl fiyatı meselesi çözülmelidir. Petrolü yüzde 35 pahalı satan yabancı şirketler, ancak yüzde 10 bir indirim lûtfetmişlerdir. Daha ötesine yanaşmamaktadırlar. Daha fazla pazarlıkla uğraşma zorunda değiliz. Ham petrol ithâl fiyatını kendimiz tespit ve ilân edebiliriz. Ve rafineleri, bizim ucuz fiyatla sağlayacağımız petrolü işlemeye mecbur tutabiliriz. Bundan başka, devletin, kendinden alış veriş yapmasını sağlayacak olan Petrol Ofis Kanunu derhal çıkartılmalıdır. Belediyelerin, satış istasyonları için devlet şirketlerini tercih etmeleri sağlanmalıdır. Bütün bu tedbirlerle, aşırı bir sömürmeyi, normal bir sömürmeye indirmiş olacağız. Hiç değilse, bu yapılmalıdır.

Muammer AKSOY — Deniliyor ki, petrolde kamplar arasında büyük müdaceleler oluyor. Hayale kapılmayalım. Dâva kendi ihtiyacımızı karşılama dâvası. Demokrasiye inanırım ve hayatım meydanda Hâlen kim millî menfaati savunur, ona komünist deniliyor. Bu böyle giderse, halk bir gün millî menfaatleri savunmaya komünistlik dendiğine göre, komünistlik iyi birşey düşüncesine kapılmaz mı? O halde bu cins suçlamalar, dolaylı da olsa, komünizm propagandasının ta kendisidir. Amerika'yı Rusya'ya tercih edebilirim.. Ama Amerika'yı Türkiye'ye tercih edemem. Önce Türkiye'nin menfaati. Siirt'te petrol bulmuşuz, sonra da bunu yabancılara peşkeş çekmişiz Siirt bögesinde yabancılara verilen petrol ruhsatı sınırsız. T.P.A.O. ise ancak sekiz ruhsat alabilir. T.P.A.O.'ya 10 arama ruhsatı daha verin, olmaz. Ama, yabancılar, kukla şirketler kurarak yüzlerce ruhsat alabilirler. Böyle millî siyaset olmaz. Petrol Kanunu derhal değiştirilmelidir. Petrolü devletleştirelim mi? Tedricen, müktesep haklar korunarak zamanla bu yola gidilecektir. Ama derhal yeni arama ruhsatları verilmesi önlenmelidir.

Şelmo'da petrol bulduk hikâyesi yeni bir taktiktir. Şimdi petrol bulduk diyorlar. Fırtına geçince petrol çıkmayacaktır. Çıksa da işletemiyeceklerdir. Zira, dünyada üretim fazlası var. Ama, ben, bütün kaynaklarımı işletme durumundayım ve benim işlettiğim petrolün sağladığı döviz, Türkiye'de kalacak. İthalâtta da ham petrolü kim ucuz verirse, ondan almalıyız. T.P.A.O. ile Petrol Ofis elele vermiştir. Ama, Petrol Ofis Kanunu neden çıkmaz? Mobil'in, bir şahsın kendine petrol satması Anayasa'ya, babayasaya aykırıdır mübalağasına neden karşı koymuyorlar?

(Yön Dergisi)

KESİLEN DAL

Ecvet GÜRESİN

Bazı işyerlerinde görülen münferit grev olayları, kafaları hâlâ iki asır öncesinde sallananları tedirgin ediyor. Kimine göre bu tazyik Türkiye de sermaye birikimini önlemektedir. Kimine göre ise zoraki gelir bölüşümü, memleketi süratle komünizme sürüklemektedir. Bu arada dışarıya para kaçmasını yine toplu pazarlık ve grev müessesesinin yarattığı emniyetsizliğe bağlıyanlar çoktur.

Önce bu meselede tedirginliğe başlangıç noktası olarak grevin alınması kadar yanlış, ya da geri hesaplı bir düşünce tarzı olamaz. Zira grev, gelir paylaşılması ve bölüşülmesi müessesesinin ihtiyat silâhıdır; daha başka bir deyimle, başvurulması en sona bırakılması gereken silâhıdır; hattâ millî ekonominin gelişmesi bakımından arzu edilmiyen neticedir. Nitekim grev'in karşılığında verilmiş olan lokavt hakkı için de aynı şey söylenmek gerekir. Ama nedense Türkiye'de bugün grevin tek taraflı olarak yürütüldüğü, pazarlık masasına oturanların, toplu iş bırakma tehdidi karşısında, hiçbir hakka sahip olmadıkları düşüncesi bilinerek, istenerek yerleştirilmektedir.

Toplu Pazarlık, Grev ve Lokavt Kanununun çıkışından bu yana, uygulamayı incelersek görürüz ki; alışma devresi içinde bulunduğumuz hâlde memleketimizde işveren - işçi münasebetleri ortalığı velveleye verenleri yalanlıyacak ölçüde yürüyor. Başvurulan grevlerin sayısı parmakla gösterilecek kadar azdır, hele bu grevlerin çoğunluğu gösteri olmaktan daha ileri gitmemiştir. Toplu pazarlıkların sonucu olarak korkulan enflâsyon tehlikesinin önlenmesinde ise bizatihî gelir dağıtımındaki nispî adaletin payı vardır.

Sermaye birikiminin kösteklenmesi konusuna gelince; tasarrufun ve sermaye birikiminin doğmatik izah tarzına göre gelir bölünmesi, gerçi bu birikimi engeller gibi görünür. Şu var ki, artık çağımızın en en müfrit liberallerinde bile tasarruf ve sermaye anlayışı, birikimin mahdut ellerde toplanması ve bir nevi sermaye tekeli yaratmak suretiyle kalkınmanın başarılacağı noktasından hayli uzaklaşmış, aksine küçülen tasarrufların birleştirilmesi, yatırımlara arzedilecek topyekun millî sermayenin artırılması yolu kabul edilmiştir.

Aslında, Türkiyedeki çelişme ve huzursuzluk, anlayışın hâlâ bu noktaya varamamış olmasından geliyor ve hâlâ zannediliyor ki, toplu pazarlıklarla yapılan geniş anlamdaki gelir bölüşümü, ya da dar anlamdaki ücret ayarlamaları, Marks'ın artık değer teorisinin uygulamasıdır. Hâlâ zannediliyor ki, işçinin eline verilen grev silâhı, sadece servet düşmanlığı anlayışının neticesidir. Oysa gerek toplu pazarlık, gerekse grev ve lokavt müesseselerini, komünistler kendi deyimleriyle, «burjuva demokrasilerinde, kapitalist ekonomik sistemin oyalama vasıtaları» olarak görürler ve ücret artışlarının yarattığı satın alma gücüne, hem kapitalizmin dolaylı olarak geliştiği gerekçesiyle karşıdırlar ve hem de bu güç'ün aslında artmadığını ispatlamağa çalışırlar.

Kısacası gelirin bölünmesi ve grev konusunda bizim ilkel liberalizm savunucularımızla fanatik Marksçılar arasında garip bir paralellik vardır. Daha doğrusu bizim ilkel'ler, farkında olmadan, asıl kendileri için pek tehlikeli neticeler verebilecek böyle bir paralele girmekte, âdeta kendi kuyularını kazmağa çalışmaktadırlar.

Bugünkü uygulamada meselâ geniş tutulan grev yasaklarının özel teşebbüs aleyhinde haksız rekabet yarattığı ileri sürülebilir ve iddianın haklı tarafları vardır. Bugünkü uygulamada sektörler dengesizliğinin mahzurları üzerinde durulabilir. Yine bugünkü uygulamada meselâ, gelir bölüşümünün bazen hesapsız ücret ayarlamasına gittiği de söylenebilir. Ama bütün bunlar, henüz gelişmemiş bir ekonomik ortamda, ilk devrenin kaçınılmaz aksaklıklarıdır, düzeltilebilir. Ne var ki kabahat müessesenin üzerine atıldıkça ve müessese mütemadiyen kötülenip yıpratıldıkça, arkadan gelecek tehlikeyi önlemek, aksaklıkları düzeltmek kadar kolay olmıyacak, hattâ belki de önlemek için vakit kalmıyacaktır.

(Cumhuriyet)

gerçeklerin dili

İleri attığımız dış ticaretin devletleştirilmesi fikri geniş tartışmalara yol açarken, bu tartışmalarda dikkati çeken husus, devletleştirme tezini savunanlar her türlü doktriner mülahazadan uzak olarak rakamlarla ortaya çıktıkları halde, bir tutum takınmalarıdır. Bunlar, görüşlerini en devletleştirmeye karşı olanların aşırı doktriner bir tutum takınmalarıdır. Bunlar, görüşlerini en ufak bir delile dayandırma lüzumunu görmeden devletleştirmeyi «sakat, sakîm, muzır ve faydasız» bir görüş olarak reddetmektedirler. İçlerinde, devletleştirmeyi Anayasaya aykırı sayacak ve bunun bir rejim değişikliği olduğunu ileri sürecek kadar ölçüyü kaçıranlar da çıktı. İthalâtçı ve ihracatçıların savunmasını üzerine alanların bir kısmı ise, «sermaye ürkektir, aman susalım» teraneleri ile ortaya çıktılar.

Tamamen mesnetsiz iddialara dayanan bu aşırı doktriner tutum, dış ticaretin devletleştirilmesi görüşünü kuvvetlendirmekten başka sonuç vermemiştir.

Oturdukları yerde bir oda koltuk, bir masadan ibaret yatırımları ile milyonlar kazananlar, elbette memnun olmayacaklardır. Bunların durumları toplum hizmetleri açısından bakıldığında dolmuş değnekçilerinden farklı değildir. Artık, bunların toplum yararına bir iş görüp görmedikleri ve dolmuş değnekçilerinden farksız olan hizmetleri mukabilinde aldıkları hissenin aşırı olup olmadığı bahis konusu edilmelidir. Böyle bir bahis konusu olduğunda, bu zevat elbette topladıkları haracın artık kesileceğini bilerek kıyametleri koparacaklardır.

Sadece bunların veya bunların temsilcilerinin sesi çıksa, normal sayılabilirdi. Dış ticaretin devletleştirilmesi teklifim karşısında yalnız bunlar değil bunlardan daha önemli olanı, zaman zaman dış ticaret açığından yakman ve dış ticaret yolu ile dışarıya milyarlarca lira kaçırıldığını idida eden ve bu yakınma ve iddialara rağmen bugüne kadar bu yolda olumlu bir tedbir almayan Hükümetin başı «dış ticaretin devletleştirilmesi mevzubahis değildir. Fakat serbest ticaretin cari olduğu memleketlerdeki koruyucu ve teşvik edici tedbirler daima alınabilir» diyerek âdeta mesuliyetsiz bir kişi edası ile temennide bulunmaktadır.

Gönül isterdi ki, bu konuda en yetkili olan Hükümet Başkanı «Dış ticaret açığının kapatılması ile ilgili her türlü tedbiri aldık. Dış ticaret yoluyla kaçırılan döviz kanallarını tamamen tıkadık. Bu sebeple dış ticaretin devletleştirilmesine lüzum yoktur» diyebilmeli idi. Bizim Hükümet Başkanından beklediğimiz bu idi.

Biz diyoruz ki, bugünkü hali ile dış ticaret, kamu yararına işlemeyen ve kalkınmamızı baltalayan bir sektördür. Kamu yararına olmayan bir ticaret serbestisi görüşü, Anayasaya aykırıdır. Bu sebeple, dış ticaretin devletleştirilmesi, sosyal Anayasamızın esprisine tamamen uygun düşmektedir. Bilindiği üzere, Kalkınma Plânımız da sosyal adalet ve kalkınma ilkelerine dayanmaktadır. Dış ticaretin devletleştirilmesi, bu iki temel ilkeyi gerçekleştirmek için alınması gerekli belli başlı tedbirlerden biridir.

Biz diyoruz ki, sermayeye muhtacız; ama dış ticaretimiz sermaye birikimini kolaylaştırmak şöyle dursun, sermaye kaçıran bir kanal haline gelmiştir. AID tarafından yaptırılan bir araştırmaya göre, millî gelirin % 32 sini alan müteşebbis sınıfın, yatırımları, millî gelirin % 4-5 i civarındadır. Demek ki, millî gelirimizin çok önemli bir kısmı yatırımlara gitmeyip, israf olunmaktadır. Bu tasarrufların önemli bir kısmı gazetelerde hergün yeni bir örneğini okuduğumuz ithalât ve ihracat oyunları ile dışarı gitmektedir. 1950-1963 devresinde dışarıya kaçan sermaye en asgarî hesaplarla 12 milyar liradır. Gazetelerimizde, İsviçre Emlâk Firmalarına ve İngiliz Bankalarına ait ilânların sık sık çıkması bir tesadüf değildir. Bu sermaye kaçışı ancak dış ticaretin devletleştirilmesi ile durdurulabilir.

Halil TUNÇ

Biz diyoruz ki, dış ticaret bugünkü hali ile sanayileşmemizi baltalamaktadır. İthalâtın, çeşitli tahditlere rağmen millî sanayimizin gelişmesini baltalayacak şekilde işlemesi bir türlü önlenememiştir. İthalâtçı, şu veya bu yoldan içeride imâl edilen malları yurda getirerek millî sanayimizi güç durumda bırakmaktadır. Gönül isterdi ki, sanayicilerimiz de çıkarlarını görsünler ve kendi davâlarına çıkmayı artık öğrensinler.

Biz diyoruz ki, ihtiyaçlar devlet eli ile yapılan ithalâtı artırmaktadır. Devlet teşekkülleri ihtiyaçlarını kendileri karşılamak zorunda kalmaktadırlar. Böylece daha kaliteli ve ucuz mal sağlanmaktadır. Müstahsili korumak amacı ile haklı olarak mübayaalarını arttıran kamu kurumları da, ister istemez ihracata yönelmektedirler. Madem ki ihtiyaçlar bizi dış ticarette gittikçe daha fazla devletçiliğe zorlamaktadır; o halde dış ticarette devletçiliği olayların zorlamasına ve tesadüflere tâbi olarak gelişi güzel yapmak yerine, rasyonel bir şekilde uygulayalım.

Dış ticaretin mutlaka devletleştirilmesi zorunluluğunu ortaya koyan daha bir sürü delil saymak mümkündür. Fakat, yukarda saydığımız hususların her biri devletleştirmek için başlı başına yeter sebeptir. Bu kesin deliller karşısında siyasî ve iktisadî hayatın yönetimini fiilen elinde bulunduranlar, âdeta bu durumdan habersiz görünmekte ve bu ciddî sorun karşısında en samimî bir fikir ve temenniye, derhal doktrin tartışmalarına girmek suretiyle ileri sürülen fikir ve temennileri daha doğmadan öldürmek istemektedirler.

Yine bu kimseler, demokrasinin en sağlam teminatı olması gereken geniş halk kitleleri, insan haysiyetine yaraşır şekilde yaşamanın asgarî şartlarına bile kavuşturulmadıkça hürriyet düzeninin ateşli ve fedakâr bekçileri haline gelemiyeceklerinden bihaberdirler.

Ciddî hayat ve geçim kaygusu içinde olan ve yarınından emin olamayan milyonların yaşadığı bir memlekette demokrasinin de yarınından haklı olarak endişe etmek, bu zümrenin umurunda bile değildir. Onlar için makbul olan yarın değil, bugündür.

İşte, bu hakikatleri açıkça ortaya koyan ve halkın topyekûn refahını ve milletin gerçek egemenliğini kendilerine amaç edinen kimselere bu çevreler derhal milliyetçilik sesi altında «sakim yol» damgasını yapıştırıverirler.

Gerçek milliyetçiliğin halkın refah ve saadetini herşeyin üstünde olduğunu bilen ve hele gelecek nesillerin maddî ve manevî gelişmesini kendisine amaç edinen bir zihniyet, bunlar için sakim bir zihniyettir.

Bir avuç insanı milletle bir tutan, milletin menfaatını bir takım sömürücü ve fırsatçının menfaatı sanan görüşün milliyetçilikle asla bağdaşamıyacağına kaniyiz.

Netice olarak biz, devlet müesseselerinin bugün rasyonel işlediğini iddia etmiyoruz. Bürokrasiden şikâyetçiyiz. Ama ortada bir gerçek vardır. Devlet teşekkülleri ihtiyaçların zoruyla ithalât ve ihracat yapmaktadırlar ve bunu bütün aksaklıklara rağmen özel teşebbüsten çok daha başarılı gerçekleştirmektedirler. Bunun içindir ki aşırı doktriner mülâhazaralarla «devlet ticaret yapamaz» şeklindeki düşünceleri bir yana bırakmalıyız.

Bununla bütün ihracat ve ithalât kalemlerinin devletleştirilmesi gerektiğini ileri sürüyoruz. Devlet belli başlı standart malların ihracat ve ithalâtını üzerine almalıdır. Bunun dışında özel teşebbüse dış ticaret alanında oldukça geniş yer verilecektir.

Dış ticarette devletçilik için yeni ve geniş teşekküllere de ihtiyaç yoktur. Devlet esasen bu işi yapmaktadır. Mevcut teşekküllerin islah ve reorganizasyonu ihtiyacı karşılamaya yeterlidir.

Görüldüğü gibi dış ticareti devletleştirme talebimiz memleket ihtiyaçlarının gözler önüne serdiği bir gerçeğin ifadesidir. Ancak Türk işçilerini kendi özel çıkarlarına âlet etmek isteyenler bu gerçeklerin dile getirilmesinden gocunurlar.

(Bayram Gazetesinden)

toplu sözleşmelerin getirdikleri

Toplu Sözleşmeyle ilgili istekleri kabul ettirmek için son zamanlarda girişilmiş grevlerden biri güçsüz ve etkisiz kalırken, diğeri işçi sendikasının tam bir başarısı ile sonuçlanmıştır. Bu iki örnek, şuurlu yöneticiler elinde, kuvvetli teşkilâta sahip sendikalarm haklı isteklerini ergeç kabul ettirebileceklerini, buna karşılık çalışanlar arasında henüz kökleşmemiş ve benimsenmemiş sendikaların başarısız kalacaklarını ortaya koymaktadır. Nitekim henüz çok yeni bir sendika olan BANK-İŞ'in bankanın bütün şubelerinde ilân ettiği greve katılanların oranı yüzde 10 un altında kalmış, güçlü ve etkili bir hareket niteliğini kazanamamıştır. Bu durum, istekleri haklı olsa dahi iyi teşkilâtlanmamış bir sendikanın, girişeceği grev teşebbüslerinde olumlu sonuçlar elde etmesinin güçlüğünü ve bu davranışlarının sendikacılık yönünden zaaf yaratacağını göstermektedir.

Bankacılık alanında sendika hareketinin bu cılızlığının yanında Petrol-İş Sendikasının bir petrol fabrikasında ilân ettiği grev sendikacıların tam başarısiyle sonuçlanmıştır. Büyük bir malî güç kuvvetli bir teşkilâta ve iyi yetişmiş yöneticilere sahip olduğu anşılan bu sendika grevi 41 gün devam ettirmiştir. Bu süre içinde, grevci işçiler arasında tam bir dayanışmanın ve şuurlu bir direnişin gerçekleştirildiği, her türlü ihtiyaçlarının sendika tarafından karşılanabildiği görülmüştür. Sendikamn bildirdiğine göre grevin teşkilâta maliyeti 350.000 lirayı bulmuştur. Dün anlaşmayla sona eren grev, işçi isteklerinin yüzde 90 mm gerçekleşmesini sağlamıştır. Petrol-İş'in bu grevi, ancak Batılı ülkelerde yıllardanberi teşkilâtlanmış kuvvetli ve tecrübel sendikaların başarabildikleri bir teşebbüs niteliğindedir.

Toplu Sözleşme düzeniyle ilgili çeşitli gelişmelerin bir bilâ çosu sistemin ilk sonuçlarının olumlu bulunduğunu ortaya koymaktadır.

Şöyle ki :

Bugüne kadar yapılan 76 grevin sadece ikisi kanun dışı olmuştur. Bu grevler arasında başarı le yürütülemeyip kendiliğinden sona eren, veya neticede işçiler lehine hakların elde edilebilmesini sağlayamayanların sayısı çok azdır. Grev ilân edilen işyerlerinde çalışan 8589 işçiden sadece 1691 i harekete katılmamışlardır.

Yapılan grevlerin toplam süresi 1850 gündür. Bu, 105,106 işgününün kaybolmasına yol açmıştır. Bu rakkamın genel iş hacmi içindeki oranı yüzde birdir ki, Toplu Sözleşme düzenindeki Batılı ülkelerde kayıp, bu oranın çok daha üstündedir.

İşçi ücretlerinde Toplu Sözleşmelerle elde edilecek zamların, fiatlar genel seviyesinde artışlara sebep olacağı, enflâsyon yaratacağı, dolayısiyle neticede işçilerin kazançlı çıkmayacakları yolundaki tahminler yanlış çıkmıştır. Gerçi Toplu Sözleşme düzenine geçildiğinden bu yana gıda endeksinde yüzde 4, toptan eşya fiatları endeksinde yüzde 4,4, artışlar görülmüştür. Ancak ayni süre içinde işçilerin toplu pazarlık sonunda elde ettikleri ücret artışları ortalama yüzde 9 dur. Sosyal yardımlar da dikkate alınırsa bu oran yüzde 10 un üstüne çıkmaktadır.

Bu bakımdan işçi ücretlerindeki artış, fiatlardaki yükselmelerden fazla olduğundan Toplu Sözleşme düzeni çalışanların ekonomik durumlarında müsbet gelişmeler sağlamış, ayrıca bu yüzden bir enflâsyonun yaratılmadığı da anlaşılmıştır.

Şuursuz ve kışkırtıcı yöneticiler elindeki sendikaların aşırı ve haksız isteklerle tehlikeli gelişmelere yol açacakları kuşkusu da gerçekleşmemiştir. Gerçi bâzı sendikalarda bu tip idareciler bulunduğu görülmüştür. Fakat genellikle sendika liderleri başarılı bir imtihan vermişler, taleplerini imkânlarla sınırlamışlar, gereken hallerde anlayış göstermişlerdir. İşverenlerin de genellikle ayni tutumu benimsedikleri söylenebilir. Dün sona eren pil fabrikası grevinde işverenin yaptığı konuşma bunun güzel örneklerinden biridir.

Bütün bunların dışında Toplu Sözleşme yapan işçilerin, işyerlerinde verimi arttırmak için şuurlu bir çalışma temposuna girdikleri görülmektedir.

Kısacası yeni düzenin ilk yılları her alanda beklenenden fazlasını vermiş durumdadır. İşçi liderlerinin ve işverenlerin benimseyecekleri sağduyu ve anlayış, ileride daha da olumlu sonuçlar alınmasını sağlayacaktır.

(Milliyet)

EKONOMİK ve MÂLİ YÖNLERİYLE SOSYAL GÜVENLİK

Okan AKTAN
Türk-İş Araştırma Uzmanı

(Geçen sayıdan devam)

B. Hastalık ve Analık Sigortası,

Memleketlerin büyük bir kısmında, hastalık ve analık primleri, işçiler ve işverenler tarafından kazancın sabit bir yüzdesi olarak ödenmektedir. Bu primler, para yardımı ve tıbbî yardımın finanse edildiği merkezî bir fonda toplanır.

Bu memleketlerin büyük bir çoğunluğunda mevcut olan ve devletin iştirak veya tahsisat suretiyle sistemin finansmanına katıldığı üçlü finansman, en geniş tatbikatı teşkil etmektedir. Bununla beraber, farklı finansman metodları da mevcuttur. Bir kısım memleketlerde sadece işçi ve işveren iştirak etmekte buna karşılık yardımların hastalık yardımı dayanışma sandıkları tarafından karşılandığı diğer bazı memleketlerde ise, işçi ve devlet iştirakte bulunmaktadır. Doğu Avrupa memleketlerinin büyük bir kısmın içine alan memleketlerde, ise sadece işverenlerin ödedikleri primlerle hastalık ve analık sigortası finanse edilir.

Bir kısım memleketler, primlerinin ödenmesinde azamî haddi tayin bakımından ücretlere bir tavan tesbit ederler. Bir kısmında ise, hastalık ve analık sigortasını diğer tip sosyal sigortalarla birleştirerek hepsi için tek bir prim talep ederler.

Sağlık yardımlarının, millî sağlık hizmetleri vasıtasıyla bütün vatandaşlara teşmil edildiği memleketlerde devlet, genellikle bu hizmetin maliyetinin ya tamamını, ya da büyük bir kısmını ödemektedir.

C. İş Kazası ve meslek hastalığı sigortası:

Memleketlerin büyük bir kısmında, iş kazası ve meslek hastalığı sigortası, yalnız işverenler tarafından finanse edilmektedir. Bunun başlıca istisnasını, iş kazası sigortasının, genel sosyal sigorta programının bir kısmını teşkil ettiği ve diğer sigortalarla birlikte devlet, işçi ve işveren tarafından üçlü finansman şeklinin finanse edildiği memleketler teşkil etmektedir. Fonların sadece işverenler tarafından karşılanması, kendisi için çalışan işçinin, işi esnasında meydana gelen kazaların tazmininden işverenin sorumlu olması gerektiği gibi eski bir prensibe dayanmaktadır.

D. İşsizlik Sigortası:

İşsizlik sigortasının finansmanı, diğer sigorta kollarının finansmanından büyük farklılık göstermemektedir. Programların büyük kısmı, işçi, işveren tarafından ve bir kısım memleketlerde devlet tarafından tahsis edilen bir ödenekle karşılanmaktadır. Birkaç memleket hariç, diğer bütün memleketlerde primler, sabit bir miktar yerine, ücretlerin bir oranı olarak tesbit edilir. Bunların tamamının işverenler tarafından ödendiği, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki sistemden farklı olarak tatbikatın yaygın şeklini, devletin hissesi dışındaki kısmın, işçi ve işverenler tarafından eşit olarak paylaşılması teşkil eder. Başka hiç bir memlekette, her bir işveren tarafından kendi işyerlerindeki işsizlik seviyesine göre farklı nisbet'erde işsizlik primlerinin tesbit edildiği Amerikan tatbikatına rastlanmamaktadır. Bununla beraber, her endüstri için ayrı işsizlik fonlarının bulunduğu ve bu şekilde, fonların memleket ölçüsünde değil de, endüstrilerde toplandığı birkaç memlekette her endüstrideki işsizlik seviyesine göre, farklı primlerin tesbit edilmesine şahit olmaktayız.

Gönüllü sigortalarda primler işçi ve devlet tarafından ödenmekte, işverenler tarafından ya çok az, ya da hiç prim ödenmemektedir. Öte yandan, işsizlik yardımı programlarının dörtte üçü sadece devlet tarafından finanse edilmektedir.

E. Aile Ödenekleri Programları:

Aile ödeneklerinin finansmanında büyük farklılıklara rastlanmaktadır. Belli bir sayıdan fazla çocuğa sahip bütün ailelere ödenek verilen memleketlerde bunların finansmanı, genel bütçeden karşılanmaktadır. Buna karşılık, ödenek ödenmesini işçi statüsünde olma şartına bağlıyan memleketlerde ödeneklerin finansmanı, ücretlerin sabit bir yüzdesi üzerinden prim ödiyen işverenlere bırakılmıştır. Bazı memleketlerde kendi işlerinde çalışanlar (self-employed)' dan prim alınmasına rağmen, işçilerden çok nadir hallerde aile ödenekleri primi talep edilmektedir. (12)

§ III. TÜRKİYE'DE SOSYAL GÜVENLİK :

Bugün Türkiye'de sosyal güvenlik çalışmaları, üç kurum tarafından yürütülegelmektedir :

a. İşçi Sigortaları Kurumu,
b. Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı,
c. Ordu Yardımlaşma Kurumu.

Fakir halka devletin sağladığı sağlık hizmetleri de, çok düşük bir seviyede olmakla beraber, sosyal güvenliğin bir yönünü teşkil etmektedir.

İşçi Sigortaları Kurumu, Türkiye'de sosyal güvenlik çalışmalarını en geniş anlamıyla uygulayan tek kurum olarak, sosyal güvenlik hareketinin çekirdeğini meydana getirmektedir. 1936 Tarihli İş Kanunu, kurumun çalışmalarının esasını tespit etmiştir. Bu esaslara göre, kurum, iş kazaları, meslek hastalıkları ihtiyarlık, işgöremezlik, hastalık, analık risklerini sigortalamaktadır. İşsizlik için herhangi bir sigorta mevcut değildir. Sistemin finansmanı, işçi ve işverenlerin ortaklaşa ödedikleri primlerle sağlanmaktadır. Sigortanın kapsamı, İş Kanunu tarafından tespit edilmiştir ki, ancak nüfusu 50'binden yukarı olan şehirlerde 4 işçiden, nüfusu 50 binden az olan şehirlerde 10 işçiden fazla işçi çalıştıran işyerleri, bu kanunun kapsamına girmekte, bunun dışında kalan işyerlerinde çalışan beden ve fikir işçileri, sigortadan istifade edememektedir. Bunlara ilâveten, tarım işçileri, serbest meslek sahipleri, esnaf ve esnaf yanında çalışanlar, ve hizmetinde olanlar, fikir işçileri, İşçi Sigortaları Kurumu'nun çalışma alanı dışında kalmaktadırlar.

İşçi niteliğinde oldukları ve çalıştıkları işyerleri İş Kanunu'nun kapsamına girdiği halde özel rejimlerden dolayı Devlet Demiryolları'nda çalışan 15 bin kadar işçi ve askerî fabrikalarda çalışan 28 bin kadar işçi, İşçi Sigortaları'ndan yararlanamamaktadır. Bu işçilerin müktesep haklarıyla birlikte İşçi Sigortaları Kurumu'na devredilmeleri gerekmektedir.

Ayrıca, 1952 yılında, «Basın Mesleği'nde Çalışanlarla, Çalıştıranlar Arasındaki Münasebetlerin Tanzimine Dair Kanun»la basın mesleğinde çalışanlar, 1954 yılında, «Deniz İş Kanunu» ile gemi adamları, İş Kanunu'nun kapsamı içine alınmışlardır.

İşçi Sigortaları Kurumu'na bağlı işyerlerinin sayısı, 1951 yılında 10 bin 361'ken 1955'te 19 bin 466'ya ve 1961'de 36 bin 568'e yükselmiştir. Kuruma bağlı işçilerin sayısı ise, 1961'de 689 bin'e yükselmiştir. Bunların dışında, yukarıda bahsedilen ve D.D.Y. ile Askerî Fabrikalar'da çalışan 43 bin işçi, özel yardım sandıklarından yararlanmaktadır. Bu duruma göre, tarım işçilerinin dışında ücretli ve aylıklı olarak çalışan iki buçuk milyon nüfusun yüzde 29'u sigortadan yararlanmaktadır. Tarım sektöründe çalışan 1 milyon kadar işçi de hesaba katılırsa, bu oranın daha da düşük olduğu görülür.

17.7.1964 Tarihinde kabul edilen 506 Sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu, 1 işçi çalıştıran işyerleri ile, çarşı ve mahalle bekçilerini de kapsamına almış, sigortalılarla beraber, bunların eş ve çocuklarının ve sigortalıların ölümlerinde bu kanuna göre hak sahibi olan kimselerin de sosyal sigorta yardımlarından faydalanacaklarını belirtmiştir.

Tarım işçilerinin de sosyal sigorta sisteminden yararlanmasını sağlamak amacıyla, Çalışma Bakanlığı'nca çalışmalara başlanmıştır.

5 Yıllık Kalkınma Plânı, sosyal güvenlik alanında 15 yıl içinde gerçekleştirilecek hedefleri şu şekilde tesbit etmiştir :

a. Herkes için ihtiyarlık ve sağlık sigortalarını kapsıyan genel bir sosyal güvenlik düzeni kurulacaktır.

b. Bütün sosyal güvenlik çalışmalarının bir elden yürütülmesi sağlanacaktır. Ancak, sigortalıların, özel yararları ve durumları, bu düzen içinde gözönün de bulundurulacaktır.

c. Sigorta priminin tamamını ödiyecek olan serbest meslek erbabı, esnaf ve sanatkârlar, sosyal güvenlik sistemi içine alınacaklardır

d. Sürekli işçi niteliği taşıyanlar için işsizlik sigortası kurulacaktır.

e. Sigorta fonları, iktisadî kalkınma hedeflerine, sigortacılığın mahiyetine uygun bir şekilde ve bu fonlarla karşılanacak yüklemleri sürekli ve emin olarak verine getirecek şekilde işletilecektir.

Bu konuda alınması gerekli tedbirler şunlardır :

a) Plân döneminde, sosyal güvenlik tedbirlerinden yararlanan işçilerin oranı artırılacaktır. Ancak, sigorta düzeninin kurulabilmesi için uzun bir süreye ihtiyac olduğu için, ilk dönemde öncelikle sigortanın, sanayîde çalışan içşilerin bütününü kapsaması üzerin de durulacağı bildirilmiştir.

b) Yurdumuzda sosyal güvenlik düzeninin çekirdeğini teşkil eden İşçi Sigortaları Kurumu, diğer yardım kurumu ve sandıklarla birleştirilecek, yeni bir genel sosyal güvenlik düzenine girilecektir.

c) Sürekli işçi niteliği taşıyanlar için bir işsizlik sigortası kurulması imkânları araştırılacaktır. Böyle bir sigorta çalışmasının etkili bir şekilde yürütülebilmesi Kalkınma Plânı, İş ve İşçi Bulma Kurumu'nun geliştirilmesini ve işçi sendikaları ve sosyal güvenlik teşkilâtı ile sıkı bir işbirliği kurulmasını zarurî görmektedir.

d) İşçi Sigortaları Kurumu'nca yürütülen çeşitli sigorta dalları, tek bir sosyal güvenlik düzeni haline getirilecektir.

e) Tarım sektöründe işçi olarak çalışanların ve çiftçilerin de genel sosyal güvenlik düzeni içine alınması imkânları araştırılacaktır.

f) Büyük şehirlerden başlamak üzere, serbest meslek sahipleri, esnaf ve fikir işçileri için ihtiyarlık ve ölüm sigortaları kurulması yoluna gidilecektir.

Sosyal güvenliğin en önemli temellerinden biri, vatandaşlara sürekli ve kararlı çalışma imkânları yaratmaktır. Plânın istihdam politikası, bu temelin sağlam bir sekilde kurulması esasına dayanmaktadır. (13)

17.7.1964 Tarihinde kabul edilen ve Şubat 1965'te yürürlüğe girecek olan 506 Sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu, iş kazalarıyla, meslek hastalıkları, hastalık, analık, malûllük, yaşlılık ve ölüm sigortalarının gerektirdiği her türlü yardım ve ödemelerle her çeşit yönetim giderlerini karşılamak üzere, kurumca, bu kanun hükümlerine göre prim alınacağını öngörmüştür. (Madde 72)

Prim oranları, kanunla, şu şekilde tespit edilmiştir :

A. Tarifeye, göre tesbit edilecek İş Kazalarıyla, Meslek Hastalıkları Sigortası priminin tamamı, işverenler tarafından verilir. Bu primin oranı, yüzde 6'yı geçemez.

B. Hastalık Sigortası primi, sigortalının kazancı-

nın yüzde 8'i, özel kanunda tarifi ve nitelikleri belirtilen çıraklar içinse yüzde 4'üdür.

Bunun yarısı sigortalının hissesi, yarısı ise, işverenin hissesidir.

C. Analık Sigortası primi, sigortalının kazancının yüzde 1'idir. Bu primi vermekle yalnız işveren yükümlüdür.

D. Malûllük, Yaşlılık, ve Ölüm Sigortaları primi, sigortalının kazancının yüzde 11'idir. Bunun yüzde 5'i sigortalı hissesi, yüzde 6'sı da işveren hissesidir.

506 Sayılı Kanuna göre, iş kazalarıyla, meslek hastalıkları sigortaları primi, yapılan işin iş kazası ve meslek hastalığı bakımından gösterdiği tehlikenin ağırlığına göre tesbit edilir.

İş kollarının, tehlikenin ağırlığına göre sınıflara, bu sınıfların da özel iş şartlarına ve tehlikeyi önlemek için alınmış olan tedbirlere göre derecelere ayrılacağı belirtildikten sonra, yine ayni kanun, hangi iş kollarının, hangi tehlike sınıfına girdiğini, tehlike sınıf ve derecelerine ait prim oranlarının ve tehlike derecelerinin belli edilmesinde uygulanacak esasların, ilgili bakanlıkların düşünceleri sorulduktan sonra, Çalışma Bakanlığı'nın teklifi üzerine, Bakanlar Kurulu kararıyla, yürürlüğe konacak tarife ile tespit olunacağını öngörmüştür.

Prim oranları, iş kazaları ve meslek hastalıklarından dolayı yapılması gerekecek her türlü sigorta yardımları ve idare masrafları ile bağlanacak gelirlerin tesis sermayeleri toplamı gözönünde tutularak hesaplanacaktır. (Madde 74)

Sigortalılarla işverenlerin bir ay için ödiyecekleri primlerin hesabında :

a) Sigortalıların o ay için hakkettikleri ücretlerin,

b) Pirim, ikramiye ve bu nitelikteki her çeşit istihkaktan sigortalılara o ay içinde ödenenlerin,

c) İdare ve kaza mercilerince verilen karar gereğince (a) veya (b) fıkralarında yazılı kazançlar niteliğinde olmak üzere, sigortalılara o ay içinde yapılan ödemelerin brüt toplamı esas alınır.

Bu kanun gereğince alınacak prim ve verilecek ödeneklerin hesabında, esas tutulan günlük kazançların üst sınırı günlük 100 lira olarak tepit edilmiştir. Alt sınırının ise, 6 liradan aşağı olmamak üzere, Bakanlar Kurulu kararı ile tesbit edileceği belirtilmiştir.

Kanunun 78'inci maddesine göre, Bakanlar Kurulu kararı ile tespit edilen günlük kazançtan daha aşağı miktarda günlük kazancı olanlarla, ücretsiz çalışanların günlük kazançları, alt sınır üzerinden, günlük kazançları 100 liranın üstünde olan sigortalıların günlük kazançları da 100 lira olarak hesaplanır. Sigortalının kazancı ile günlük kazancın Bakanlar Kurulu kararı ile tespit olunacak alt sınırı arasındaki farka ait sigorta primlerinin tümünü işveren öder.

---

(12) Social Security Programmes Throughout the World. 1961, s. vii - xxiii

(13) Kalkınma Plânı, Birinci Beş Yıl. 1963 - 1967 s. 109 - 112.

iş değerlendirmesi ve işçiler

Malik TUNADOR
Türk-İş Araştırma Uzmanı

«İş Değerlendirmesi» deyimi, son zamanlarda ülkemizde de çok söylenen bir deyim haline gelmiştir. Çağımız iş idareciliğinin «ilmî» niteliğini takıştırıp, sanayîleşmiş ülkelerde uygulamaya sunduğu bu metod, aslında hçbir ilmî yönü olmıyan, tek taraflı bir usulden ibarettir.

Bir yanda, kendi kendini yetkili, gören kuruluş veya kişiler, hazırladıkları iş değerlendirmesi plânlarını işverenlere satmağa uğraşırken, öte yanda işçiler ve sendikalar da, böyle kaşla göz arasında işyerlerine sokuşturulmıya çalışılan nesnenin ne menem şey olduğunu anlama yolunda araştırma çalışmalarına girişmişlerdir.

İş değerlendirilmesi, genel olarak, «İşin, işçide aradığı nitelikler yönünden, işlerin birbirleriyle karşılaştırılması işlemi» diye tanımlanmaktadır. Değerlendirme metodları, şu dört ana grupta toplanmaktadır :

1 — Sıralama (Ranking)
2 — Sınıflandırma (Classification)
3 — Etken Karşılaştırma (Factor Comparison)
4 — Puanla Değerlendirme (Point Evaluation)

Bu gruplardan ilk ikisinde, bir bütün olarak ele alınan işler, önem derecelerine göre ayrılır. Buna (Sıralama Metodu) denir. Yahut, işçiler ele alınarak, «vasıflı», «yarı vasıflı» veya «Vasıfsız» olarak üç genel grupta toplanır, daha sonra bu işçilerin niteliklerine göre dağıtılacağı işler, üzerinde anlaşmaya

varılan sayıda gruplara bölünerek değerlendirilir. Bu metod ta (Sınıflandırma Metodu)dur.

«Etken Karşılaştırılması» veya «Puanla Değerlendirme» metodlarında ise, işler, ustalık, gayret, sorumluluk ve çalışma koşulları başlıkları altında çeşitli etkenler gözönüne alınarak değerlendirilir.

İthalâtta, daima «en mükemmeli...» prensibinin uygulandığı ülkemize ithal edilen ve her geçen gün daha fazla rağbet görmeğe balıyan «puan değerlendirme metodu», aslında bütün dünyada en fazla şimşek çeken metottur. Satıcılarının, «işçi değil, iş değerlendirilir, ücretleri değil, işler arasındaki ilişkiyi belirler...» diye reklâmını yapmağa çalıştıkları bu metoda, hür dünya sendikaları, prensip olarak karşıdırlar. Bu karşı duruş, hiçbir zaman gelişi güzel bir muhalefet politikası olmamıştır. Bilâkis, yapılan çeşitli etüdler ve uzun yılların verdiği tecrübeler, sendikaları bu yola yöneltmiştir.

Sendikaların kuruluş sebepleri, çalışanların or, tak yararlarını korumak ve işçiyi kalkındırmaktır. Bunun aksine sonuç verebilecek «metodlu veya metodsuz» sistemlere karşı koymaları ve özellikle uzun yıllar uğrunda savaştıkları toplu pazarlık hakkından feraget etmemeleri, en normal reaksiyondur.

Alman İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DGB), puan değerlendirmesini, «Zorluk, talepler gibi kavramlardan, basamak, puan, ağırlık gibi sayı ile ifade edilebilen birimler türetmek bir çelişmedir» şeklindeki görüşünü açıklayarak nitelemiştir. Bunun yanısıra, Birleşik Amerika Makinistler Sendikası, (Machinist's Union), puan değerlendirmesine karşı olan Uluslararası Metal Federasyonu (IMF) tarafından da benimsenen, toplu pazarlık hakkı, sendika emniyeti ve toplum refahı yönlerinden değerlendirdiği bu konudaki görüşlerini şöyle özetlemektedir:

«...A) İş değerlendirmesi, herşeyden önce, toplu pazarlığı sınırlamak eğilimindedir. Bu eğilim, kendini şu şekillerde gösterir:

1 — Ücret strüktürünü dondurur ve dolayısı ile, adaletsizliklerin düzeltilmesinde bir engel yaratır. Sözleşme görüşmelerini şu şekillerde sınırlar:

a. Genelllikle bütün işler belirli bir miktar veya yüzde ücret artışı pazarlığı yaparak genel pazarlığı sınırlamış olur,

b. Çok halde, herkes için eşit sonuç vermiyen «önceden kararlaştırılmış bir formül» marifetiyle ücret pazarlığını sınırlar.

2 — Arz ve talep, ayni işkolundaki diğer sözleşmeler veya o bölgedeki ücret yüzeyi v.b. gibi, ücretlere ölçü olacak unsurları belirlemekte yeteneksizdir.

3 — Ücretinin bilmediği bir şekilde belirlenmesi, işçinin, aldığı ücretin kademesini anlamasına engel olur.

4 — Kişisel kabiliyetleri gözönüne almaz,

5 — Örgütlenmiş işçinin geleneksel amaçlarının aksine, ücretlerin üstünde bir tavan yerleştirme çabasındadır.

6 — Kıdem ve benzeri tazminatları gözönüne almaz.

7 — Yeni bir takım işler ve birçok sınıflandırmalar yaratarak ve dolayısı ile ücretleri düşürerek, geleneksel sanatı parçalar.

8 — Ek sınıflandırmalar yaratarak işçinin kıdemine etkili olur.

9 — İşçi tanımlarının sınırlayıcı nitelikleri dolayısı ile, işçilerin daha yüksek ücretli görevlere terfiini engeller.

10 — İş hacminin azaldığı sıralarda işçilerin sınıflandırmalarını düşük yüzeylerde belirlemek üzere işverenin eline silâh verir.

B) İş değerlendirmesi, işçi örgütlerinin işleyişini, şu sebeplerden de sınırlayabilecek durum yaratabilir:

1 — Özel olarak yetiştirilmiş temsilcilerin devamlı ihtimamını gerektirir ki, bu, bölge ve sendika genel merkezlerinin temsil masraflarını artırır.

2 — Bir grup işçiyi diğerlerine karşı kullanması için, işverenin elinde silâh haline gelir.

3 — Birden fazla işyerinde üyesi bulunan bir sendika şubesi içinde, iş değerlendirmesinin bütün işyerlerinde uygulanmaması halinde sendika üyeleri arada hoşnutsuzluk yaratır.

4 — Sendika, iş değerlendirmesinin sakınca ve yetersizliklerine ortaklığı kabul etmiş durumdadır. Bu bakımdan, adaletsizliklerin yeterli şekilde düzeltilememesi halinde, bütün sorumluluk sendikanın omuzlarına yüklenecektir.

5 — Bu sistem, İş Değerlendirmesi Komitesi üyeleri ve sendika temsilcilerinin devamlı ve hemen hemen olanaksız olan eğitimini zorunlu kılmaktadır. Çünkü, bu eğitim, yürürlükteki iş değerlendirmesi plânında yapılması düşünülecek değişiklikler için gereklidir.

6 — Çeşitli işyerleri işverenlerini genellikle işbirliğine teşvik eder, ücretlerin belirlenmesinde, istedikleri sonuca varabilmek için metod sağlar, sendikanın ücret artışı taleplerine, işverenin karşı koyma tezini kuvvetlendirir.

İş değerlendrimesinin, toplumumuzun genel refahı üzerindeki etkileri de, bunun, kalifiye işçi arzına olan etkisiyle belirlenir. Gerçek anlamdaki çıraklık eğitimini baltalar ve dolayısı ile, eldeki genel kalifiye işçi sayısını düşürür. İleride karşılaşılabilecek bir buhranda, kalifiye işgücü sıkıntısı doğmasının sakıncaları ise açıktır...»

Halen iş değerlendirmesinin uygulandığı işyerlerindeki sendika ileri gelenlerinin, bu konudaki görüşlerin pek çoğu üzerinde birleşecekleri şüphesizdir. Öte yandan, bu metodun henüz giremediği işyerlerindeki sendika yöneticilerinin de, yukarıdaki görüşleri dikkatle inceleyip, toplu pazarlık hakkını elde ettikten hemen sonra, iş değerlendirmesi metodunun birden neden revaç bulduğu konusu üzerinde derin düşünmeleri gerekir kanısındayız.

genel konut politikası

Beycan TAVUS
Türk-İş Araştırma Uzmanı

İmar ve İskân Bakanlığı, Mesken Genel Müdürlüğü Araştırma Dairesi tarafından düzenlenen «Halk Konut Standartları ve Genel Konut Politikasıyla İlgili Seminer», 7-9 Ocak 1965 tarihleri arasında yapılmıştır. Seminere, konuyla ilgili devlet ve özel kesim temsilcileri katılmışlardır. Seminerde, «Halk Konut Standartları Yönetmeliği», «Konut Kredileriyle Kamu Kesiminde yaptırılacak Konut Standartları» hakkındaki kararname, çeşitli yönlerden eleştirilerek, uygulama alanında karşılaşılacağı ileri sürülen aksaklıklar ortaya konulmuştur.

Seminer çalışmalarına, 7 Ocak 1965 Perşembe günü, saat 10.30'da, İmar ve İskân Bakanlığı Müsteşarı Mithat Yenen'in açış konuşmasıyla başlanmıştır. Yenen, konut sorunlarının nedenlerini genel olarak belirttikten sonra, bugünkü durumu şu şekilde özetlemiştir :

«... Konut, sert bir taleptir. Yani barınma zorundaki insanlar, bu ihtiyacı mutlaka gidermek zorundadırlar. Nitekim, kentlerdeki konut ihtiyacı, karşılanamadığı için, halk bu problemi kendi açısından çözmüştür. Sağlık, sosyal, şehircilik ve hukuk düzeni bakımından pek çok problemler yaratan gecekondular ve birçok yerlerdeki izbeler, bu yüzden ortaya çıkmıştır ve işin en korkunç yanı da bunların sayısının devamlı olarak artmasıdır.

Bugün, yaklaşık olarak, 300 bin gecekonduda, bir buçuk milyon insan yaşamaktadır. Tedbir alınmadığı takdirde, on yıl içinde gecekondu sayısı 700 bine varacak ve buralarda yaşayanlar, toplam şehirli nüfusumuzun yüzde 25'ini kapsayacaklardır. Bir başka desumuzun yüzde 25'ini kapsıyacaklardır. Bir başka deyimle bu, on yıl sonra, şehirlerimizde her dört kişiden birisinin gecekonduda yaşayacağı anlamına gelmektedir.

... Şehirlerde, toplumumuzun konut ihtiyacı, iki iki tip konutun, yani gecekondular ile, gösterişli, lüks konutların ortasında yer alması gereken bir konut tipi olmalıdır. Bu, toplumumuzun büyük çoğunluğunun ödeme gücünü aşmıyan, sağlık ve sosyal bakımdan içinde yaşanılmasında bir sakınca bulunmıyan, dolayısı ile, Türkiye'nin gerçeklerine cevap veren bir konut tipidir.»

Daha sonra söz alan Mesken Müdürü M. Şükrü Kaya, seminer konusunun önemine değindiği konuşmasında, özetle şöyle demiştir :

«... Kalkınma Planı ile, konut alanında yapılacak yatırımın sınırlanması, ayni yatırım ile daha çok konut yapılmasını zorunlu kılmaktadır. Ayni para ile daha çok konut yapılması, konut birimine yatırılan paranın azaltılması demektir. Bu da, ancak çeşitli çalışmaların sonuçlandırılmasına bağlıdır.

Örneğin :

— Şehircilik esaslarının tesbiti,
— Arsa plânlaması ve kamu tesislerinde ekonomi,
— Yapı düzenleri ve metodlarının geliştirilmesi,
— Şantiye organizasyonları,
— Konutun fizik yapısının etkiliyen yeterli alanın tesbiti,
— Yapı malzemesi niteliklerinin tesbiti,
— Mobilya standartlarının tesbiti v.b.

Bu çalışmalar, bakanlıkça ele alınmış olup, araştırma sonuçları alındıkça, tedbirler uygulama safhasına getirilecektir.

...Bilindiği üzere, konut yatırımları, diğer yatırımlar gibi, kamu sektörü ve özel sektörce yapılmaktadır. Kamu sektörüne, konut yatırımlarını belli standartlara göre yaptırmak oldukça kolaydır. Çünkü bu yatırımlar, devletin doğrudan doğruya kontrolü altındadır. Böyle bir kontrolü söz konusu edilemiyeceği özel sektörün konut yatırımlarına da iki yoldan tesir edilebileceği düşünülmüştür. Bunlardan birincisi, vergi tedbirlerinin alınması, ikinci ise, kredi kolaylıklarının tanınmasıdır. Bugüne gerçekleştirilebilen vergi tedbirleri ve kredi kolaylıkları şunlardır :

1 — Asgari nitelikteki halk konutlarında bina alım ve satım vergisi yüzde 50 indirimli olarak, yüzde 3,5 oranında alınmaktadır.

2 — 1837 Sayılı Bina Vergisi Kanunu'nun 2.7.1964 gününde kabul edilerek 11.7.1964 gününde yayınlanan 491 sayılı kanunla değiştirilen bazı maddeleriyle asgarî nitelikteki konutlara, ister sahiplerince kullanılmış olsun, ister kiraya verilmiş olsun, on yıl süreyle bina vergisi muaflığı tanınmıştır.

Orta Nitelikteki konutlara ise, ancak sahiplerince kullanılmaları şartiyla beş yıl bina vergisi muaflığı tanınmıştır...»

Seminere tebliğ yollayan ilgili kurum temsilcilerinin «Halk Konut Standartları» ve genel konut politikası ile ilgili eleştirme ve görüşlerini aşağıdaki şekilde özetliyebiliriz.

1 — Standart belirlemenin gereği ve yararlılığı kabul edilmekte, ancak, yalnız başına yeterli olamayacağı gibi, konut yapımını teşvik edici diğer etkenlerle bir araya getirilmesinin zorunluluğuna işaret edilmektedir.

2 — Halk konutları satandartları, bina ile ilgili sınırlamaları, şehir imar yönetmeliklerine bırakarak, azamî olanları, kredi alma esaslarını, kredi şekillerini, aile tiplerini ve bu konuyla ilgili kurum ve taraflar arasındaki ilişkileri belirtici hükümler taşımalıdır.

3 — Konut, ailenin psikolojik, biyolojik, sosyal ve ekonomik yaşantısını, eylemlerini barındıran diziksel çevredir. Konut için belirlenen standart, ailenin psikolojik, biyolojik, sosyal ve ekonomik eylem-

lerine uygunlukla oturan, en az fiziksel ölçülerin ve oda birimlerinin kurulması ve kurallaştırılmasıdır.

4 — Aile, dinamik bir yapıdır. Sosyal, ekonomik ve nüfus durumu, yaşama süresince değişmelere uğrar. Memleketimiz bölgelerinin, konut yapısına etki yapan iklim, yaşama usulleri ,gelenekleri gibi koşulları değişiktir.

5 — Standart deyiminden, bir eşya veya olayı, belirli bir amaçla, yararlı bir şekilde kullanabilme yönünden tartabilmek için aranınan genel ve özel nitelikleri ararız. Dolayısı ile, en küçük standart, bir eşya veya bir olayı, belirli bir amaçla kullanabilmek için gerekli en küçük özellikleri taşımalıdır. Örneğin, kent standartlarının belirlenmesinde, kentlilere gerekli en az fiziksel ve ruhsal serbestliği sağlayacak, en geniş sosyal hareketliliği getirecek ve o anda var olan sosyal bünyenin gelişimine hizmet ederek, kent yapısının en fazla bir «fleksibilite» kazanmasını sağlayacak faktörlerin kriter olarak gözönüne alınması gereklidir.

6 — Ayni toplum içinde bile, çeşitli etnik gruplardan insanlar birbirlerinden uzak yaşamaktadırlar. Bir grup tarafından benimsenen standart, diğer bir grup tarafından reddedilebilir. Grupların bünyelerine göre, değişebilecek bir yumuşaklık aranmalıdır.

7 — Konut problemiyle ilgili standartların belirlenmesinde, şehirci, mimar ve sosyoloğun birlikte çalışmaları gerekir. Ancak bu şekilde standartlar, yalnız konut alanında yapılacak etüdlerle belirlenemiyeceği ve alaniarın belirlenmesinin de mekanik bir çözümle elde edilemiyeceği ortaya çıkar.

8 — Vatandaşın konut problemi, izlenecek politika, alınacak tedbirler hakkında aydınlatılması, davanın halkça benimsenmesini olanaklı kılacak desteklerin sağlanması gereklidir. «Halk Konut Standartları»na halkın tepkisi büyük olmuştur. Çünkü gerek alanların, Türkiye'de alışılagelen alanlardan oldukça dar belirlenmesi, gerekse bunların ne şekilde uygulanacağının bile uzun süre belirtilmemiş olması, kararnamenin yayımlanmasında bu yana geçen oldukça uzun süre içinde kredi isteyenlerin çok az bir sayıya inmesine sebep olmuştur. «Halk Konut Standartları» yayımlanmadan önce, belirlenen diğerler halkoyuna açıklanarak, bunların hem ülkemiz, hem de krediden yararlnacakların çıkarı bakımından gerekli olduğu nedenleriyle birlikte açıklanıp, bu kütle inandırılabilseydi, onlardan gelecek tepki, çok daha olumlu olabilirdi.

9 — Konut yatırımlarının yüzde 80'inden fazlasını özel kesim, yüzde 5'inden azını devlet kesimi yapmakta, yüzde 15 oranında bir kısmı ise, özel satışlar ve kooperatiflerin aldıkları kamu kredileriyle karşılanmaktadır.

Kredi mevzuatı, ihtiyaç sahiplerini konut yapımına teşvik edecek ve gerekli olanakların sağlıyabilecek şekilde düzenlenebildiği takdirde, kamu kredisinin yatırımlardaki payı, muhtemelen artacaktır. Ancak, bunlara rağmen, konut yatırımlarının, daha uzun süre özel kesimin hakimiyeti altında kalacağı anlaşılmaktadır. Bu koşullar altında, Halk Konut Standartları, konut sorununun çözümlenmesinde birçok kişinin ümit ettiği bir sihirli değnek olmayacak, sadece belirli bir kredi hacmiyle daha fazla konut yapılmasında etken olabilecektir.

10 — Arsa spekülâsyonlarını önlemek ve kentlerdeki boş arsalara konut yapımını teşvik edebilmek için, arasaların gerçek değerleri belirlenmeli, bunlar uygun oranda ve kademeli olarak vergilendirilmelidir.

11 — Belli bir zaman içinde bütün vatandaşların den bazı tenkitler gelmektedir. Elbette bazı eksikler bulunabilir. Fakat bir tüm olarak, ben ihtilâl sonrası mevzuatını kendi gözümde alabildiğine büyütüyorum. Ve biraz da hayretle, fakat büyük ölçüde takdirle müşahidi oluyorum ki, bu yeni mevzuat, yabancı olduğumuz böyle bir ortamda, bizim sendikacılarımızı gayet doğru bir istikamete sürüklüyor. Yani, cidden bunu iftiharla tesbit ediyorum. Çünkü biz, batı memleketlerinde 150 seneden beri bu yolda tecrübeler yapmakta olan memleketlerde dahi, birçok daha vahim sürüşmelerin meydana geldiğini görüyoruz. Daha iki sene evvel, benim misafir profesör olarak bulunduğum Amerika Birleşik Devletleri'nde sendikacıların yaptıkları hataların birçoklarından bizim sendikacılarımız sakınmıya istinkâf etmiye muvaffak olmuşlardır. Ben bunu büyük bir takdir ile tesbit ediyorum. Ve istikbal için büyük bir ümitvarım arkadaşlar.

Politikanın, işçi - işveren münasebetlerine, sendikanın tutumu içinde müdahelesi, her politikacının kendi partisi için, kendi emeli için, kendi fikri için elbette bir kütleyi kazanmak ister, bundan daha tabiî birşey yoktur. Fakat, mesele, sendikacıların bu oyuna düşmemeleridir. Bu, bir seviye, eğitim seviyesi ve diyergâhlık seviyesi meselesidir. Menfaatini şu veya bu partinin ikbalinde arayan sendikacıları, bizzat siz tasfiye etmek mecburiyetindesiniz. Başka hiçbir kuvvet tasfiye edemez.

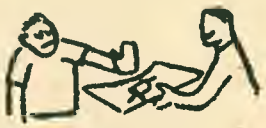
Binaenaleyh, ben sendikacılarımızın bu ihtilâl sonrasındaki tutumunu, bu bakımdan hakikaten takdir ediyorum. Sendikacılarımızın büyük ölçüde bu politik cereyanların dışında kalması esas meseledir. Tamamiyle kurtulmuş mudur, kurtulmamış, mıdır, o size ait meseledir. Fakat umumî hatları, umumî esaslarıyla sendikacılığımız, politika dışına intikal halindedir. Vatandaşın, siyasî haklarıyle uğraşmıya hakkı vardır ve vazifesidir. Fakat gidip bunu parti ocakların da ve parti merkezlerinde yapsın. Sendikaya intisab ettikten sonra, sendika binası içine girdikten sonra, şu hava içinde ve bu mevzular içinde toplandıktan sonra, hiçbirinizin politika ile uğraşmıya hakkınız yoktur.

Ben fazla uzatmıyayım. Asıl sizin meseleleriniz var görüşülecek. Bu itibarla, ben bu kongrenin ümit ve temenni ettiğim gibi hedefine ulaşacağına, burada birçok meselelerin etrafiyle görüşüleceğine inanıyorum. Hepinizi şimdiden tebrik eder, başarılar dilerim.

TÜRK-İŞ

TÜRKİYE İŞÇİ SENDİKALARI KONFEDERASYONU

HABERLER

İŞTEN ÇIKARMA

Lâstik işkolundaki fabrikalar toptan işçi çıkarmağa başladılar.

Uğrunda yıllarca mücadele yapılan lâstik işkolundaki sezon tatili, Bakanlar Kurulu'nun bu konudaki kararına rağmen uygulanamamaktadır. Lâstik işverenleri, bu konudaki kararnameyi hiçe sayarak, fabrikalarından toplu halde işçi çıkarmağa başlamışlardır.

5518 Sayılı kanunun 3'üncü maddesini uygulayarak işten çıkardığı işçilere Anayasa'nın 42'nci maddesine aykırı davranışta bulunan lâstik işverenlerinin durumu, Lâstik-İş Sendikası tarafından önemle ele alınmıştır.

Sendika yetkilileri tarafından verilen bilgiye göre, sendika hukuk servisi, bu haksız durumu önliyebilmek amacıyla hazırlamaya başladığı bir kanun tasarısını pek yakında Çalışma Bakanlığı'na iletecektir.

Bu durum, muhtemelen, Türk-İş'in Yönetim Kurulu'nda da ele alınmış, ancak konuyla ilgili herhangi bir açıklama yapılmamıştır.

GEZİ

Yirmi sendikacı İsrail'e gitti.

İsrail'de bir ay süreyle devam edecek olan «Sendikacılık Eğitim Semineri»ne katılmak üzere seçilen 20 sendika yöneticisi, 5 Ocak günü uçakla İsrail'e hareket etmişlerdir.

Türk-İş Bölge Temsilcilikleri Eğitim Müdürlükleri ile Türk-İş'e bağlı sendikalarda Eğitim Müdürlüğü görevinde bulunan sendikacılar, şunlardır :

Nejat Karacagil, İbrahim Uluç, Rafet Özyazıcı Orhan Özgiray, Hilmi Güner, Cemil Gider, Neşet Önal, İbrahim Güzelce, Rasim Elçin, İsmail Önatar, Şinasi Şengül, İnci Kutlu, Fettah Akan, Altan Sözmez, Mustafa Ağırsu, Hüseyin Coşkun, Selâhattin Dal, Hasan Öğünç, Hüseyin Erbek, Hamdi Gün.

Seminerden başka, İsrail İşçi Sendikaları Konfederasyonu Histadrut ileri gelenleri ve İsrail'in sendika yöneticileriyle de tanışacak ve sanayi işletmelerinde incelemeler yapacak olan bu arkadaşlarımız, Şubat ayı başlarında yurda dönecekler.

BEREC

Berec Grevi Olumlu Bir Şekilde Halledildi

Petrol-İş Sendikası tarafından, BEREC Pil ve Batarya fabrikasında 8 Aralık 1964 tarihinden beri yapılmakta olan grev yeni yıl başında tarafların anlaşması ile olumlu bir şekilde halledilmiştir.

15 Ocak 1965 tarihinde, taraflarca imzalanan üç maddelik bir protokol ile, grev sırasında greve katılan işçilerden, işten çıkartılan ve ceza verilenlere bu hükümlerin tatbik edilmemesi temin edilmiştir.

Petrol-İş Sendikası makul sebeplerle başladığı bu grev sonunda Berec işçilerine % 10 ücret zammı, yıllık ikramiye ve bir çok sosyal haklar elde etmiştir.

VEFAT

İki işçi, vazife başında Öldü.

Eskişehir'in Mihalıççık İlçesindeki bir krom ocağındaki göçme olayı sonucunda, çöküntü altında kalan iki işçi fecî şekilde can vermişlerdir.

Kazadan hemen sonra, işyerinde çalışan diğer işçiler tarafından girişilen cansiparane kurtarma çalışması sonucunda, enkaz altında kalan diğer 8 işçi ağır yaralı olarak kurtarılmış, ancak Ahmet Güler ve Ferhat Sağan adındaki işçiler kurtarılamıyarak ölmüşlerdir.

Fecî olay, işçi çevrelerinde moral kırıklığı ve büyük üzüntü yaratmışştır. İlgili sendika, vazife şehitlerinin ailelerine verilmek üzere belirli bir tazminat alınması yolunda müracaata geçmiştir.

Güler ve Sağan ailelerine başşağlığı diler, kazayı yaralı olarak atlatan işçi arkadaşlarımıza geçmiş olsun deriz.

İZİNLER

Maden-İş, yıllık izinleri düzenleyici bir program yaptı.

Maden-İş Sendikası, işçilerin yıllık tatillerini gereği gibi değerlendirebilmeleri amacıyla, «Yıllık İzinleri Değerlendirme Programı» adı altında bir program düzenlenmiştir. Bu programı uygulamak üzere, bir de «Yaz Kampları Müdürlüğü» kurulmuş ve çalışmalarına başlamıştır.

Sendika yöneticileri, bu konudaki çalışmaları şöyle özetlemişlerdir :

Yaz Kampları Müdürlüğü, İstanbul'da deniz sporları ve yüzmeye elverişli bir bölgeyi, dört ay süreyle kiralamağa karar vermiştir. İleride sendikaya mal edilmeğe çalışılacak bu bölgede 1965 yazında kurulacak 500 çadırla işe başlanacak, ilerideki yıllarda bu arazi üzerinde, maden işçilerinin yararlanabileceği turistik tesisler yaptırılmağa çalışılacaktır.

Sendika üyeleri, 15'er günlük programlar halinde, bu dinlenme kampına aileleriyle birlikte yerleşecekler ve tanınmış ses ve saz sanatçılarının katılacağı programları ücretsiz olarak izleyebileceklerdir.

Bu iş için, Maden-İş üyelerinden ayrı bir aidat toplanacaktır. Yaz Kampı aidatını vereceklere ödeme durumlarına göre, kamptan yararlanmada öncelik sağlanacaktır.

SANAYİ

İmalât Sanayiinde önemli gelişme kaydedildi.

Devlet Plânlama Teşkilâtı'na yakın çevrelerce açıklandığına göre, geçen yılda, imalât sanayiinde önemli gelişmeler kaydedilmiştir Ham petrol üretiminde yüzde 42, buzdolabı ve çamaşır makinası imalâtında yüzde 50, imâl ve monte edilen traktör sayısında yüzde 330, elektrik gereçleri imâlinde yüzde 10, sıhhî tesisat malzemesi imâlinde yüzde 30 oranında artış kaydedilmiştir.

İmalât sanayiinin kalkınmadaki önemli rolü gözönünde tutularak, geçen yıllara ait programlarda yatırımın yüzde 21'i bu kesime ayrılmış ve olumlu sonuçlar elde edilmişti. Eylûl 1964 sonu itibariyle imalât sanayiinde, geçen yılın aynı dönemine oranla artış kaydedilmiştir. 1964'ün ilk dokuz ayında, çimento, maden kömürü, linyit, şişe ve cam eşya demir ve çelik, pamuklu dokuma üretiminde de yükselişler görülmüştür.

İSTİFA

Karayolları Genel Müdürü'nün istifası üzüntü yarattı.

Bayındırlık ve Karayolları İşçileri Sendikası Başkanı Halit Mısırlı oğlu'nun, Karayolları Genel Müdürlüğü emrinde çalışan işçilerin maaşlarının ödenmemesi halinde greve gidileceğini bildirdiği ba-

Türk-İş tarafından, Kıbrıs'taki Türk işçilerine, Kıbrıs Türk İşçi Birlikleri Federasyonu vasıtası ile yapılan gıda yardıma Federasyon önünde.

sın toplantısından sonra Türkiye Radyoları ve Anadolu Ajansı vasıtasıyla bir demeç veren Bayındırlık Bakanı Arif Hikmet Onat, işçilerin maaşlarının verileceğini bildirmiş ve demecinin akabinde görüştüğü Karayolları Genel Müdürü'nü istifaya mecbur etmiştir.

İşçileri seven ve onları koruyan genel müdürün istifaya zorlanması, işçi çevrelerinde tepki yaratmıştır. Sendika, Genel Müdür Tahsin Önalp'ın istifasının kabul edilmemesi için hükûmete başvurmuşlar ve konuyla ilğili olarak basına şu bildiriyi yollamıştır.

«Uzun zamandan beri Karayolları Genel Müdürlüğü'nde çalışan bizlerin, para yokluğu bahane edilerek, aylarca maaşlarımız ödenmemiş, aç perişan bırakılmış olduğumuz efkârıumumiyenin malûmudur.

İşçi teşekkülleri olarak, yapmış olduğumuz tetkikte, bütün bu aksaklıkların, Bayındırlık Bakanlığı'ndan geldiği anlaşılmıştır.

,Biz, Bayındırlık Bakanı'nın istifasını beklerken, Sayın Genel Müdür Tahsin Önalp'n istifa ettiğini öğrenmiş bulunuyoruz. İstifaya zorlandığını ve bunu nereden geldiğini de kesin olarak öğrenmiş bulunuyoruz.

İşçilerin sempatisini kazanan vazifeşinas genel müdür Tahsin Önalp'ın istifası, bizlerde üzüntü yaratmıştır.

Bu istifanın bizlerde yarattığı üzüntü, hükûmete aksettirilmiştir. Tashihi cihetine gidilmesini hükûmetten beklemekteyiz.»

KAZA

Rıza Kuas ve İbrahim Çetkin, trafik kazası geçirdi.

Lâstik-İş Sendikası Başkanı Rıza Kuas, beraberinde yengesi ve Yapı-İş Sendikası Güney Bölgeleri Teşkilât Başkanı İbrahim Çetkin olduğu halde, 6 Ocak günü Ankara'dan İstanbul'a giderken uğradığı trafik kazasında ciddî şekilde yaralanmıştır.

Gerede Orman İşletmesi'ne giden yoldan anî şekilde çıkan bir taksiyle çarpışan Kuas'ın yengesi vefat etmiş, kaburgaları ve çenesi kırılan Kuas ta, derhal Gerede Devlet Hastahanesi'ne kaldırılarak ameliyat edilmiştir. Kazayı hafif atlatan İbrahim Çetkin, derhal, Rıza Kuas'ta bir süre sonra hastahaneden taburcu edilmişlerdir.

Sendikacı arkadaşlarımıza geçmiş olsun der, âcil şifalar dileriz.

ÖRGÜTLENME

3 Binden fazla tarım işçisi daha Tarım-İş Sendikası'na katıldı.

Türkiye Tarım ve Tarım Sanayiî İşçileri Sendikası (Tarım-İş), toprak reformunun kanunlaşmasının yakın olduğu şu günlerde, örgütlenme çalışmalarına hız vermiştir.

Örgütlenme çalışmalarının ön hazırlığını yapmak üzere, Çankırı, Sinop, Kastamonu ve Zonguldak illerinde bir geziye çıkmış bulunan Tarım-İş Başkanı Kâmil Yıldırım, gezi sonunda, bu illerde çalışan 3 binden fazla tarım işçisinin örgütlendiğini açıklamıştır. Bu konuda bir Ankara gazetesine demeç veren Kâmil Yıldırım, özetle şunları söylemiştir :

«Kastamonu, Ayancık Zonguldak, Sinop, Boyabat, Taşköprü ve Tosya'da yaptığım geziler sırasında, 3 binden fazla tarım işçisini örgütlendirdim. Tarım işyerleriyle orman tamirhanelerinde çalışan işçiler, sendikalara girmekle, işyerlerinde çoğunluk sağladılar. Bu durumda, sendika, en kısa zamanda işverenlerle toplu sözleşmeye oturacak ve işçilerin sosyal ve maddî haklar almasını sağlayacaktır.»

Yıldırım, bunun yanısıra, Kastamonu'da tam teşekküllü bir şube kuracaklarını ve bu şubenin, Karadeniz illerindeki tüm tarım işçilerini örgütlendireceğini, Ordu, Giresun, Trabzon ve Artvin'den geniş çapta sendikalaşma istekleri geldiğini bildirmiştir.

SÖZLEŞME

Yol-İş Sinop'taki toplu pazarlıkta işverenle anlaştı.

Samsun Yol-İş Sendikası ile, Sinop Bayındırlık Müdürlüğü arasında bir süreden beri devam eden toplu pazarlık, işverenle bütün konularda anlaşma sağlanması üzerine, başarıyla sonuçlanmıştır.

Yol-İş Başkanı Adnan Gün'ün başkanlığında, iki aya yakın süredir devam eden sözleşmede işçilere sağlanan yeni haklar, özetle şunlardır :

1 — Bütün işçilere seyyanen 2 lira günlük zam,

2 — Günde iki lira yemek zammı,

3 — Ayda 10 lira çocuk parası,

4 — Ölüm yardımı,

5 — Ağır vasıta zammı,

Üzerinde anlaşmaya varılan toplu sözleşme, 17 Şubat 1965 tarihinde Sinop'ta yapılacak bir tö-

Şeker-İş Erzincan Şubesinin lise ve muadili okullar arasında tertiplediği şiir okuma yarışmasında derece alanlara Erzincan valisi tarafından armağanları verilirken.

GREVLER

Türk-İş, grevleri destekliyecek.

İzmir'de yapılan Ege Tütün, Müskirat, Gıda ve Yardımcı İşçileri Sendikası Kongresi'n'e katılan Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu Başkanı Seyfi Demirsoy, Türk-İş'in, Türkiye"deki grev hareketlerini tam anlamıyla destekleme kararında olduğunu bildirmiştir.

Bu konudaki konuşmasında Demirsoy, özetle şunları söylemiştir :

«Konfederasyonumuza bağlı sendikalarımızın hiçbiri, grevi gaye olarak kabul etmiş değillerdir. Sendikalarımız, grevi en son çare olarak kabul ederler. Ayrıca, greve karar verirken, Türk-İş nezdinde kurulu, toplu sözleşmeleri tetkik ve grevleri koordine edecek komitenin muvafakatini alırlar. Bu bakımdan, Türkiye'deki grevleri, Türk-İş desteklemektedir. Eğer Türk-İş'in desteği kâfi gelmezse, 60 milyon üyeli Uluslararası İşçi Sendikaları Konfederasyonu (ICFTU)yu Türkiye'deki grevleri desteklemek için yardıma çağracağız.

TOPLANTI

Avrupa Konseyi Danışma Meclisi Ekonomik Toplantısı Türkiye'de.

Avrupa Konseyi Danışma Meclisi Ekonomik Konseyi, bu yıl Türkiye'de yapılacaktır. Paris'te yapılan toplantıda, bu yılki toplantının Türkiyede yapılmasını teklif eden delegemiz İstanbul Milletvekili Coşkun Kırca'nın bu yoldaki teklifi, memnuniyetle kabul edilmişti. Oybirliğiyle alınan bu yoldaki karardan sonra söz alan komisyon başkanı İsveç'li Gunnard Hecksen, özetle şöyle demiştir :

«Komisyonun Türkiye'de toplanması faydalı olacaktır. Bu toplantı sırasında, Türkiye'nin gelişme plânlama sorunları üzerinde yetkili Türk uzmanlarından alınacak bilginin, gelişmekte olan ülkeler konusunda komisyonca yapılacak çalışmalara büyük faydası olacaktır.»

Az gelişmiş ülkelerle ilgili sorunlar, gelecek eylûl ayında yapılacak bir diğer toplantının gündemin de bulunmaktadır. Komisyon, Türk Hükûmetine nazik davetinden dolayı teşekkürlerini bildirmiştir.

ÖRGÜTLENME

Maden-İş'e yeni üyeler kaydediliyor.

Türkiye Maden, Madenî Eşya ve Makina Sanayii İşçileri Sendikası (Maden-İş), yurt çapındaki örgütlenme faaliyetlerine devam etmektedir.

Bu cümleden olmak üzere, uzun süreden beri, Kırıkkale'de, Makina Kimya Endüstrisi Kurumu Fabrikaları'nda çalışmakta olan işçilerin önemli bir bölümünün isteği, ay içinde gerçekleştirilmiştir.

Sendikanın Birinci Bölge Temsilcisi İsmail Sığın ve Silâhtarağa Şube Başkanı Şinasi Kaya'nın bu amaçla yaptıkları Kırıkkale gezisinden sonra, bu ilçedeki fabrikalarda çalışmakta olan 2 bin 500 işçinin Maden-İş'e üye kaydolabilmeleri olanağı doğmuştur.

Maden-İş yetkilileri, Kırıkkale Şubesi'ne bir yıl içinde 5 binden fazla üye kaydedebilecekleri inancında olduklarını ileri sürmektedirler.

BASKI

Sağlık-İş üyelerine hastahanelerde baskı yapılıyor.

Sağlık-İş Sendikası'na kayıtlı işçilere, hastahane başhekimliklerince baskı yapıldığı yolundaki haberler çoğalmaktadır. Bu yoldaki bir haber, son olarak, Sağlık-İş Mersin Şubesi'nden Türk-İş'e intikal ettirilmiştir.

Mersin Devlet Hastahanesi Baş hekimi'nin kendilerine baskı yaparak sendikadan istifaya zorladığını bildiren Mersin Sağlık-İş Yönetim Kurulu, aşağıda özetlenen bildiriyi yayımlamıştır :

«Devlet Hastahanesi ile sendikamız arasındaki ihtilâf, basına aksettirildiği gibi olmayıp, aşağıda belirtildiği gibidir :

Sendikamız, 1961 yılında kurulmuş, 1963 yılında federasyona bağlanmış, federasyonumuz da, uluslararası sendikal topluluğun bir kolu olan Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu'na bağlı ve merkezi Ankara'da bulunan Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu'na (Türk-İş) katılmıştır.

İlgili bakanlıklarca, hukukî hüviyetimiz, Anayasa ve kanun teminatı altında resmen tescil edilmiştir. İşkolumuz üyelerinin çalıştığı müesseselerde yazı ile veya şifahen temaslarımızın olacağı tabiîdir. Bu sebeple, kanunun emrettiği şekilde, üye aidatlarımızın işyerince tahsili, Mayıs 1964'te yazı ile Devlet Hastahanesi'nden talep edilmişti. Tahsilât yapılmadı.»

Yönetim Kurulu'n'un bildirisinde, daha sonra, başhekimin kullandığı iddia olunan şu sözler yer almaktadır :

«...**Bu yanlış yola giderseniz, vazifenize son vereceğim. Ben, vali de tanımam, Anayasa da tanımam. Güvendiğiniz dağa başvurun. İcra Heyeti'ndeki soyguncularа inanmayın, onları zaten savcılığa vereceğim. Hatta, hepsini, hepinizi savcılığa vereceğim, ayağınızı denk alın. Başkanınız paralarınızı tıkır tıkır yiyor. Sendika dediğiniz o baraklıkta ve fesat yuvasında bir daha sizi görmiyeyim. Hepinizi kodese tıktırırım. Size istersem iyi muamele yaparım, istemezsem kötü muamele yaparım. Sizin gibi işçi sokakta çok, günde altmış kişi bana iş için müracaat ediyor.**»

Ve bu arada, toplantıda hazır sicilli memurlara hitaben de, başhekimin şöyle dediği ileri sürülmektedir :

«.. **Bu nankörlere, aybaşında sendikadan istifa ettiklerine dair dilekçelerini getirmiyenlere maaşlarını vermeyin. Zabıt tutup, defedin...**»

Başhekimin bu tutumu, işçi çevrelerinde büyük üzüntü ve hiddet yaratmıştır. Sağlık-İş, durumu Türk-İş'e de bildirmiştir. Türk-İş Yürütme Kurulu'nun, kanun tanımaz başhekim hakkında Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı'na müracaatta bulunduğu bildirilmektedir.

EĞİTİM

Türk-İş Eğitim Merkezi'nin, üye kuruluşlarıyla işbirliği yaparak düzenlediği eğitim seminerlerine yeni yılda devam edilmektedir. Yeni yılın ilk ayı, eğitim çalışmaları bakımından oldukça verimli geçmiş, Millî, bölge tipi ve mahallî olmak üzere tam dokuz seminer verilmiştir.

Bu seminerlerde, tarih sırasına göre aşağıdaki öğretmenler tarafından şşu konuda dersler verilmiştir:

ANKARA SEMİNERİ

5 - 7 Ocak 1965 tarihleri arasında, Ankara'da Genel-İş Seminer Salonunda yapılan seminerde «İş mevzuatı, sendika temsilcisi ve örgütlenme» konulu dersler verilmiştir.

Ders sıraları şöyledir :

Sendihalar ve Sendikacılık Türk-İş Genel Sekreter Yardımcısı Muzaffer Sıranç,

İş Mevzuatı - Muzaffer Sıranç,

Sendika Temsilcisinin Görevleri - Türk-İş Eğitim Görevlisi Kutay Aksel,

Şikâyetler ve halledilmesi - Kutay Aksel,

Örgütlenme - Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu Türkiye Temsilcisi Jack Purvis

ADAPAZARI SEMİNERİ

Devlet Demiryolları işkolunda, Adapazarı'nda verilen bu seminer 5 Ocak'ta başlamış, 8 Ocakta tamamlanmıştır. Seminerde aşağıdaki konuda dersler verilmiştir

Toplu Sözleşme ve Devlet Demiryolları Federasyonu - DYF-İş Genel Sekreteri Ahmet Çatakçinler,

DFY-İş Örgütü bünye faaliyetleri - Ahmet Çatakçinler,

Uluslararası Sendikacılık ve ITF - ITF'den Mr. Laurent,

Toplu Pazarlık Stratejisi ve Grev - AID'den Roger E. Burgess,

Sendika Temsilcisinin Görevleri - Türk-İş Birinci Bölge Eğitim Müdürü Vahdet Aşar,

ESKİŞEHİR SEMİNERİ

Eskişehir semineri, 12 - 15 Ocak tarihleri arasında, Eskişehir Devlet Demiryolları Lokali'nde yapılmıştır. Seminerde şu konularda dersler verilmiştir:

Türk-İş Eğitim faaliyeti - Türk-İş Eğitim görevlisi Kutay Aksel,

Sendikal Eğitim ve önemi - ITF'den Mr. Laurent,

Uluslararası Sendikal Kuruluşlar - Mr. Laurent,

Toplu Sözleşme - Türkiye Maden İşçileri Federasyonu Başkanı Kemal Özer,

Sendika Stratejisi - AID'den Theodore Covey,

Sendika temsilcisi ve İş ihtilâfları - Kutay Aksel.

İKİNCİ ESKİŞEHİR SEMİNERİ

Eskişehir'de bir seminer daha yapan Türk-İş Eğitim Merkezi, bunu da başarıyla sonuçlandırmıştır. Bu seminerde aşağıdaki öğretmenler tarafından şu konuda dersler verilmiştir:

Sendikal Eğitim - Türk-İş Eğitim Görevlisi Kutay Aksel,

Siz ve Sendikalar - Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu Türkiye Temsilcisi Mr. Jack Purvis,

Sendika ve Sendikacılık - Mr. Jack Purvis,

Uluslararası Sendikacılık Alanı -ITF'den Mr. Laurent,

Toplu Sözleşme Mevzuatı - Türkiye Maden İşçileri Federasyonu Başkanı Kemal Özer,

Toplu Sözleşme ve Grev - AID'den Mr. Theodore Covey,

Seminer Değerlendirmesi - Kutay Aksel- Selâhattin Kaçaran.

ANKARA SEMİNERİ

Ayın ilk millî tip semineri Ankara'da, 19 - 22 Ocak tarihleri arasında verilmiştir. Bu seminerde aşağıdaki öğretmenler tarafından şu dersler verilmiştir:

Uluslararası Sendikacılık Hareketi - ITF'den Mr. Laurent,

Prodüktivite Kavramı - Sabahattin Zaim,

Devlet Kesiminde Rasyonel Çalışma - Şinasi Çelikkol,

Reorganizasyon Alanı Hedefi ve verimliliğe etkisi - Şinasi Çelikkol,

Verimlilik artışları ve ekonomik kalkınmada sendikaların rolü - Mr. John Saks.

İSTANBUL SEMİNERİ

Bu seminer de, Likat-İş için, 19 - 22 Ocak tarihleri arasında, İstanbul'da verilmiştir. Bu mahallî seminerde şu dersler verilmiştir:

Niçin toplu pazarlık? - Türk-İş Eğitim Müdürü Ferit Azkara,

Sendika Temsilcisinin görevleri,

Şikâyetler, (uygulama çalışması) - Ferit Azkara, Önder Aker,

Sendikacılıkta dayanışma ve uluslararası kuruluşlar - ITF'den Mr. Laurent,

Toplu Pazarlık ve Grev - AID'den Mr. Theodore Covey,

Toplu Pazarlık Strateji ve Taktikleri - Mr. Theodore Covey,

Türk ve Dünya Sendikacılığının Tarihçesi - Türk-İş 1'inci Bölge Temsilcisi İsmail Topkar.

İSTANBUL KADINLAR SEMİNERİ

Yeni yılın ilk kadınlar semineri de, Tekel işkolunda, 25 - 28 Ocak tarihleri arasında İstanbul'da yapılmıştır. Bu seminerde, aşağıdaki konularda dersler verilmiştir:

Sendikalar Nedir? - Türk-İş Eğitim Müdürü Ferit Azkara,

Niçin Toplu Pazarlık - Mr. Theodore Covey (AID'den)

Sendika Temsilcisinin Sorumlulukları - Türk-İş Eğitim Görevlisi Önder Aker,

Film: «Sendika Temsilcisi»,

İş İhtilâfları ne demektir? - Ferit Azkara,

Kadının toplumdaki rolü - Türk-İş Araştırma Uzmanı Neş'e Kutlu,

Türk ve Dünya sendikacılığının tarihçesi - Türk-İş 1'inci Bölge Temsilcisi İsmail Topkar.

KIRIKKALE SEMİNERİ

Bu ayın son seminerlerinden birisi de, mahallî tipte olmak üzere, Çelik-İş Federasyonu üyelerine, Kırıkkale'de verilmiştir. Bu sendikada şu dersler verilmiştir:

Sendikaların tarihçesi - Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu Türkiye Temsilcisi Mr. Jack Purvis,

Sendikaların Kuruluşu, Uluslararası Hür Sendikaları Konfederasyonu (ICFTU) ve «ITS»ler - Mr. Jack Purvis,

İş ihtilâfları ve sendika temsilcisi - Türk-İş Eğitim Görevlisi Kutay Aksel,

Şikâyetlerin Halledilmesi - Kutay Aksel,

Film: «Şikâyetlerin Halledilmesi»,

Toplu Pazarlık taktikleri ve stratejisi - Mr, Theodore Covey (AID'den),

Grev - Mr. Theodore Covey,

Sendikaların Bünyesi ve Uluslararası Kuruluşlar - Türk-İş Eğitim Müdürü Ferit Azkara,

Ekonomik Kalkınma ve Sendikalar - Metin Kutal,

Ücret Politikası - Metin Kutal

Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanunu - Türk-İş 1'inci Bölge Temsilcisi İsmail Topkar,

Sendikalar Kanunu Ferit Azkara.

Toplu sözleşme ve grev düzeninin işçi - işveren ilişkileri bakımından önemi - Türk-İş Genel Sekreter Yardımcısı Muzaffer Sıranç.

İSTANBUL SEMİNERİ

Bu seminer de, mahallî tipte olmak üzere, 26 - 29 Ocak tarihleri arasında İstanbul'da verilmiştir. Seminerde aşağıdaki konularda dersler verilmiştir:

Toplu Pazarlık Strateji ve Taktikleri - AID'den Mr. Theodore Covey,

Sendika Temsilcisi ve Şikâyetler - Türk-İş Eğitim Görevlisi Önder Aker,

Beşinci Gnel Kurul delegeleri toplantıdan önce Atatürk heykeli önünde.

Genel Kurul Tutanakları

1964 Yılının Şubat ayında Bursa'da yapılan Türk-İş Beşinci Genel Kurulu'nda yapılan konuşmaları yayımlamağa bu sayımızda da devam ediyoruz.

ENERJİ BAKANI HÜDAİ ORAL

Çok kıymetli arkadaşlarım, Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu'na mensup olan işçi kardeşlerim,

Sizi bu geç zaman içinde sabrınızı suiistimal etmek suretiyle uzun maruzatta bulunacak değilim. Mes'ut bir tesadüf eseri olarak, bundan onbeş yıl evvel İstanbul Üniversitesi'nde, Hukuk Fakültesi'nde talebe iken, 1948 yılında Milli Türk Talebe Birliği'nin Hukuk Derneği Başkanı olarak, komünizmle mücadele komisyonu başkanı olarak, yine yeşil Bursa'ya gelmiş ve bu binanın mütevazi bir odasında Atatürk ilkelerinin savunucusu olarak, büyük bir azim ve iradeyle fikir arkadaşlarımla konuşmuştum. Bahtiyarım ki, bu ideali tahakkuk ettirmiye çalışan işçi arkadaşlarıma ve kardeşlerime bugün gene kavuşmuş bulunuyorum.

Çok kıymetli arkadaşlarım,

Bugün Türk İşçisi, esnafı, işvereni, her sahada bu iman ile meşbu, memleketin yüksek menfaatlerinin ne olduğunu, nerede olduğunu çok iyi bilen bir kitle olarak... (anlaşılamadı)

Muhterem arkadaşlarım,

Türk İşçisi, meslekî teşekküllerini hakikaten kuvvetli bir şekilde kurmuş ve haklarını, bilhassa gerektiği iddia olunan haklarını, Temsilciler ve Kurucu Meclis'e arkadaşlarını da sokmak suretiyle ve o Kurucu Meclis'teki işçi dâvalarına karşı olan anlayış havası içinde, yıllardanberi bir türlü elde edememiş olduğu sendika kurma hakkını, grev hakkını ve sosyal adalet ilkelerini teminatlı olarak çalışma hürriyetini kendi dileğiyle, vatandaşının kendisine en samimî müdahalesiyle temin etmiş, bir güzel camia içinde memleketin yüksek menfaatlerinin nerede olduğunu bilerek, işverenle beraber müşterek çalışmanın, bu milleti istikbale güvenle yürüyebilecek bir hale getireceğini her vesileyle izhar etmiştir.

Kıymetli arkadaşlarım,

Siyasî partilere mensup olan birçok milletvekili arkadaşlarımız var. Ben, yeni kurulan bir Enerji ve Tabiî Kaynaklar Bakanlığı'nı, bu ağır yükü omuzlarında taşımaya çalışan bir arkadaşınızım. Ben sizler gibi işçi ve halen bir memleketin mütevazi bir köy köşesinde yetişmiş, çalışmanın ne demek olduğunu bilen bir arkadaşınızım.

Ben, bu çalışma zemini içerisinde Türkiye'nin kalkınmasını şu veya bu siyasî maksatlarla meydan kürsülerinden söylenecek nutuklarla değil, ona eğilip hiçbir siyasî politika gütmeden, bu köylünün, işçinin, vatandaşın insanlık haysiyetine yaraşır bir yaşama seviyesine erişebilmesi için, milletçe bir bütün olarak ne kadar hızlı bir çalışma lâzımgeldiğini idrak eden ve bunun ıstırabını çeken bir arkadaşınız olarak huzurunuzdayım.

Kıymetli arkadaşlarım,

Enerji ve Tabiî Kaynaklar Bakanlığı, bir bakanlık, bugün Türkiye'nin Norveç'ten sonra Avrupa'da teorik hidroelektrik potansiyelinin en fazla kapasitede olduğunu size ifade edersem, tabiî kaynaklar bakımından ne kadar zengin olduğumuzu bir kere daha anlamış oluruz. 550 Milyar Kilowat-saat hidroelektrik enerjisi istihsal edebilecek teorik bir potansiyelimiz var. Bunun 100 Milyar Kilowat-saat bir enerji rantabl olarak bir enerji kuvvetine sahip olduğumuz tesbit edilmiş. Bugün biz, 3 Milyar 960 Milyon Kilowat-saat'teyiz.

Arkadaşlar, enerji, hidroelektrik misâlini aldım size bir an... Bu bütün maden ve tabiî kaynaklar sahasına intikal ettirilmek suretiyle temin edeceği menfaatlerin, plân ve programları yapılmış bir Keban projesi, Keban inşaatı, bize 6 Milyar Kilowat-saat enerji verecek ve bu Keban sahası, Fırat havzası sahası, bundan sonra da diğerleri yapılmak suretiyle yılda 20 Milyar Kilowat-saat enerji istihsal edilecek. Ve bu enerjinin, o sahadaki madenlerimizi işletmesinden mütevellit, binlerce işçimiz iş sahası bulacak, ve Avrupa'da çalışma yerine, vatanın en ücra yerini imar etme imkânını kazanmış olacak. Ama, bunu temin etmek için herşeyden evvel tekrar ifade etmek istiyorum, bütün partiler olarak madem ki, hepimiz de Atatürk ilkelerine inanmış olarak bir istikamete gidiyoruz, memleketin yüksek mefhumunda polemikler dışında hakiki vatanseverliğin ne olduğunu gösterelim ve işçi arkadaşlarımıza da bu samimiyetin misâlini vermek suretiyle şerefli bir vatanseverliğin örneğini verelim arkadaşlar.

Kıymetli arkadaşlarım,

Sendika bir birliktir, bir kuvvettir. Sendika, işçinin sosyal ve kültürel menfaatlerini korumak ve geliştirmek için en kuvvetli bir teşekküldür. Sendika yalnız işçinin menfaatleri için değil, sendika iştira gücünü artıran, bir milletin kuvvetini, kudretini artıran, millî istikamette adım adım memleketi muasır medeniyet seviyesine yükseltecek kuvvet unsuru olarak hükûmetimizce tanınmaktadır.

Arkadaşlar. Çok kıymetli arkadaşlarım,

Şöyle bir başlangıç, bizde daima misâl olmalı. Buradan ayrılırken muhtelif siyasî kanaatleriniz olacak ve o kanaatlerinizi hür, demokratik, sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti hudutları dahilinde büyük bir güvenç ve itidal içinde vatandaşlara intikal ettirebilecek siyasî kanaatlerimizin müdafaasını yapacağız. Bundan daha tabiî bir hak olamaz. Bu tabiî haklarımızı kullanırken ölçünüzü hiç bir zaman kaçırmamanız lâzımgeldiğini ifade etmek isterim. İnsan hak ve hürriyetlerine, millî dayanışmaya, sosyal adalete, ferdin, toplumun huzur ve refahını gerçekleştirmeye matuf bir Anayasa'yı, sırf işçi temsilcileri de iştirak etmek suretiyle tespit ettiniz. Haklarınızı bu Anayasa ile tescil ettiniz, hüküm altına aldınız. Öyleyse, bize artık bundan sonra bu verilen hakların münakaşası değil, bu verilen hakların ışığı altında çalışmak düşer muhterem arkadaşlarım. Ve bu hakları karşılıklı olarak anlayış içinde, devlet sektöründe ve özel sektördeki iyi anlayış içerisinde iyi istikamete sevketmeyi istiyoruz arkadaşlarım.

Bunu yapmamamız için hiçbir sebep yok. Bunu başka türlü bir çıkmaza sokmamızın hiçbir neticesi yok, kıymetli arkadaşlarım. Bu yeşil Bursa'ya ikinci gelişimin, çok sevdiğim ve bunu ifade ederken bende geniş, uzun bir mazisi olan iş hayatı çalışmasından ve bir yuvadan gelmiş olduğunu inşirah içinde tekrar ifade ediyorum. Ben, Türk İşçisi'nin daima memleketin yüksek menfaatleri bahis konusu olduğu zaman görev ve mesuliyet duygusu altında adım atacak idrake sahip olduğunu ve daima herşeyin üzerinde Atatürk ilkelerini bayrak yaptığına inanan politikacınızım. Sizi bu inanç içinde hürmet ve muhabbetle selâmlar ve bu kongrenin, bütün memleketimiz ve milletimiz için hayırlı olmasını dilerim arkadaşlar.

Enerji ve Tabiî Kaynaklar Bakanı Hüdaî Oral'ın bu konuşmasından sonra, Başkanlık Divanı, İsrail İşçi Sendikaları Konfederasyonu Dış Münasebetler Bölümü Müdürü Zev Levin'e söz vermiştir.

Sayın misafirler, işçi kardeşlerim,

Sizlere İsrail İşçi Sendikaları Konfederasyonu Histadrut'un 850 bin üyesinin selâmını getiriyorum. Türk-İş'in kongresine davet edilmiş olmaktan, mutlu bir geleceğe yöneldiği bu günlerde Türk İşçisi'nin yanında olmaktan ve onunla beraber bulunmaktan Histadrut büyük bir gurur duymaktadır. Kıvanç duymaktadır, çünkü Histadrut ta, Türk-İş gibi, işçinin kalkınmasının, işçinin refaha kavuşmasının, demokrasinin ve adaletin en emin teminatı olduğuna inanmaktadır.

Türk-İş ile Histadrut'un arasındaki bu fikir birliğinin ışığı altında şunu belirtmek isterim ki, Histadrut, işçi gayeleri uğrunda, sarf etmiş olduğu gayretler meyanında ve bu gayretleri sarfetmiş olduğu nisbeten kısa bir zamanda, muhtelif işçi meseleleriyle ilgili sahalarda tecrübeler edinmiştir. Fakat, ayni zamanda tabiî olarak hatalar da yapmıştır. Bugün, Histadrut, bu mütevazi tecrübesini, kendi hocalarından ders alarak Türk İşçisi'yle paylaşmaya hazırdır. Bunu burada belirtmeyi candan bir vazife telâkki ederim.

Hemen şunu da belirtmek isterim ki, işçiler arasında mevcut kardeşlik ve birlik hisleri, muhakkak ki, Türkiye ile İsrail arasındaki dostluğun da temel taşı olacaktır. Bu, dostluk bağlarının daha da kuvvetlenmesine yol açacaktır.

Sözlerimi bitirirken, sizlere, bütün işçi kardeşlerime, güçlü ve mutlu bir gelecek temenni eder, barış, özgürlük ve refah içinde çok mutlu bir hayat dilerim.

Huzurunuzdan ayrılmadan evvel, İsrail'deki bir an'aneden bahsetmek istiyorum. Her yıl, Ocak ayının 29'uncu günü, İsrail'de «ağaç dikme günü»dür. Bütün İsrail Milleti, o gün bahçesine, tepesine, dağına bir ağaç diker. Bu vesile ile, Histadrut, İsrail'de Hayfa civarında olan Atatürk Ormanı'na Türk-İş adına 50 tane ağaç dikecektir. Bununla iftihar etmektedir.

Temenni ederim ki, Histadrut'un, Atatürk Ormanı'na Türk-İş adına dikeceği bu agaçlar, iki memleket arasındaki dostluk ve işbirliğinin büyüyeceği gibi büyüsünler. Gene temenni ederim ki, Türk-İş'in bu kongresi iki memleket arasında ileride yapılacak ve halen yapılmakta olan işbirliğinin daha iyi gelişmesi için bir merhale olsun. Türk Milleti'ne, işçi kardeşlerime mutlu, güzel yarınlar temennisiyle huzurunuzdan ayrılıyorum.

SENDİKALAR

EMPERYALİZM'e

KOMÜNİZM'e

OTOMASYON'a

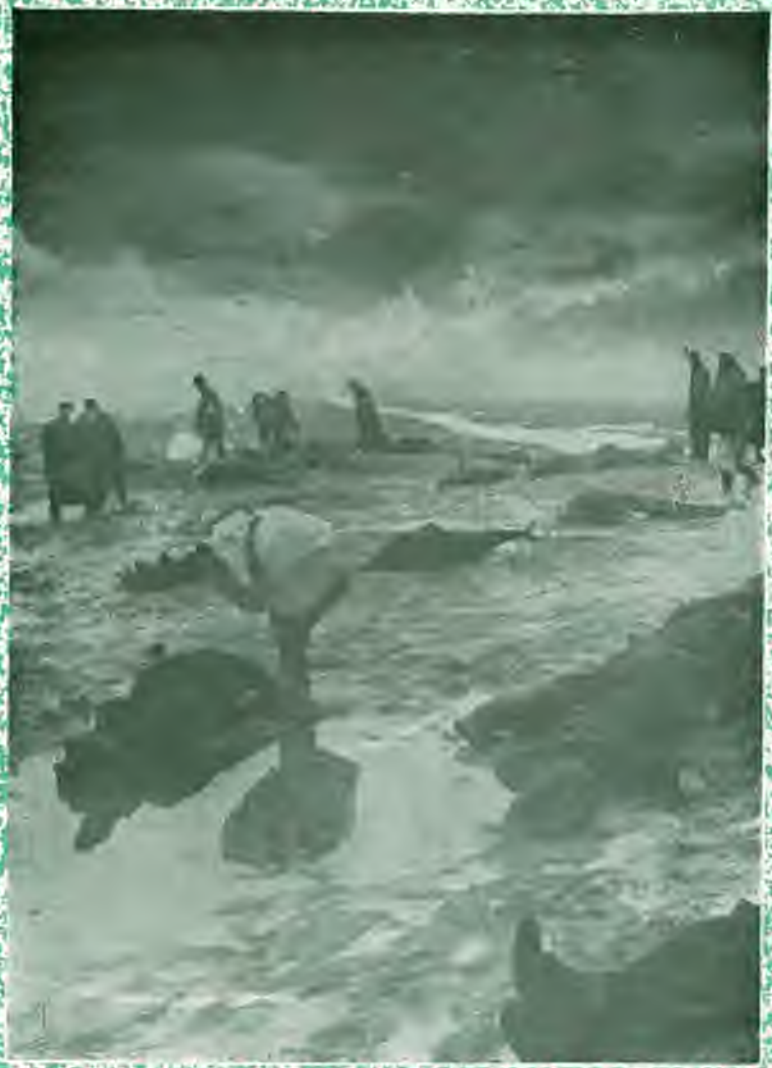

IRK AYIRIMI'na

KARŞIDIR.

amacımız

BARIŞ – EKMEK – ÖZGÜRLÜK

barış